T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YETİŞKİN BİREYLERDE DUYGUSAL İSTİSMAR VE İLİŞKİ İSTİKRARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gülcan UYANIK

Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji

Enstitü Bilim Dalı : Klinik Psikoloji

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi İhsan BOZANOĞLU

İSTANBUL-2022

T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YETİŞKİN BİREYLERDE DUYGUSAL İSTİSMAR VE İLİŞKİ İSTİKRARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gülcan UYANIK

Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji

Enstitü Bilim Dalı : Klinik Psikoloji

"Bu tez ..../..../2022 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir."

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ	İMZA

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Gülcan UYANIK

27.01.2022

ÖNSÖZ

Araştırmam boyunca öneri ve geribildirimleriyle çalışmama bilimsel bir içerik kazandıran tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi İhsan Bozanoğlu'na,

Tüm eğitim hayatım boyunca yanımda desteklerini hissettiğim canım annem Suna Güler, babam Recai Güler ve ablam Menekşe Şanlığ'a,

Süreç boyunca anlayış gösteren, başarabileceğime dair güvenini ve kendimi geliştirmeme dair desteğini hissettiren canım eşim Çağdaş Uyanık'a

Yüksek Lisans eğitim sürecimde bana yoldaşlık eden, araştırma süresince de çalışmama geri bildirimleriyle katkılar sunan canım arkadaşım ve meslektaşım Berivan Kızılay'a içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Gülcan UYANIK

27.01.2022

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR ..... **i**
TABLO LİSTESİ ..... **ii**
ÖZET ..... **iv**
ABSTRACT ..... **v**
GİRİŞ **1**

BÖLÜM 1: KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR **7**
1.1. İlişki İstikrarı 7
1.1.1. Karşılıklı Bağımlılık Kuramı 8
1.1.2. Yatırım Modeli 10
1.2. İstismar 11
1.2.1. Romantik İlişki İstismarı 13
1.2.2. İstismarın Nedenlerini Açıklamaya Yönelik Kuramlar 15
1.2.2.1. Feminist Kuram 15
1.2.2.2. Sosyal Öğrenme Kuramı 16
1.2.2.3. Kaynak Kuramı 17
1.2.2.4. Değişim Kuramı 17
1.2.2.5. Kültür Kuramı 18
1.2.3. Duygusal İstismarın Sonuçları 18
1.3. İlgili Araştırmalar 19
1.3.1. Romantik İlişkilerde Duygusal İstismarla İlgili Araştırmalar 19
1.3.2. İlişki İstikrarı İle İlgili Araştırmalar 22
1.3.3. Duygusal İstismar ve İlişki İstikrarı İle İlgili Araştırmalar 23

BÖLÜM 2: YÖNTEM **25**
2.1. Araştırmanın Modeli 25
2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi 25
2.3. Veri Toplama Araçları 27
2.3.1. Demografik Bilgi Formu 27
2.3.2. İlişki İstikrarı Ölçeği 27

2.3.3. Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği 28
2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi 28

BÖLÜM 3: BULGULAR 30
3.1. Cinsiyete Göre Duygusal İstismar ve İlişki İstikrarı 30
3.2. Medeni Duruma Göre Duygusal İstismar ve İlişki İstikrarı 31
3.3. Çalışma Durumuna Göre Duygusal İstismar ve İlişki İstikrarı 33
3.4. İlişki Süresine Göre Duygusal İstismar ve İlişki İstikrarı 35
3.5. Maruz Kalınan Duygusal İstismar ve İlişki İstikrarı (İlişki Doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme, İlişki Yatırımı)Arasındaki İlişki 38
3.6. Uygulanan Duygusal İstismar ve İlişki İstikrarı Arasındaki İlişki 38
3.7. Romantik İlişkide Maruz Kalınan İstismarın İlişki İstikrarının İlişki Doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Arama, İlişki Yatırımı Boyutlarını Yordama Gücüne Yönelik Bulgular 39

BÖLÜM 4: TARTIŞMA 42
4.1. Demografik Değişkenlere Yönelik Elde Edilen Bulguların Yorumlanması ve Tartışılması 42
4.2. Değişkenler Arası İlişkiye Ait Bulguların Değerlendirmesi 44
4.3. Duygusal İstismarın İlişki İstikrarı Alt Boyutlarını(İlişki doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme, İlişki Yatırımı) Yordamasına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi 46
SONUÇ VE ÖNERİLER 47
KAYNAKÇA 49
EKLER 60
ÖZGEÇMİŞ 64

KISALTMALAR

ASPB **:** Aile ve Sosyal Politakalar Bakanlığı
ÇBDİÖ **:** Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği
DSÖ **:** Dünya Sağlık Örgütü
İİÖ **:** İlişki İstikrarı Ölçeği
RSS **:** Relationship Stability Scale
TDK **:** Türk Dil Kurumu

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Betimsel Özellikleri 26
Tablo 2. Romantik İlişkide Maruz Kalınan ve Uygulanan İstismarın Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Bağımsız Gruplar *t* Testi Sonuçları 30
Tablo 3. İlişki İstikrarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumuna Yönelik MANOVA Sonuçları 30
Tablo 4. İlişki İstikrarının İlişki Doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme ve İlişki Yatırımı Faktörlerinin Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin ANOVA Sonuçları 31
Tablo 5. Romantik İlişkide Maruz Kalınan ve Uygulanan İstismarın Medeni Duruma Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Gruplar *t* Testi Sonuçları 32
Tablo 6. İlişki İstikrarının Medeni Duruma Göre Farklılaşmasına Yönelik MANOVA Sonuçları 32
Tablo 7. İlişki İstikrarının İlişki Doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme ve İlişki Yatırımı Faktörlerinin Medeni Duruma Göre Farklılaşmasına İlişkin ANOVA Sonuçları 33
Tablo 8. Romantik İlişkide Maruz Kalınan ve Uygulanan İstismarın Çalışma Duruma Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Gruplar *t* Testi Sonuçları 34
Tablo 9. İlişki İstikrarının Çalışma Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin MANOVA Sonuçları 34
Tablo 10. İlişki İstikrarının İlişki Doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme ve İlişki Yatırımı Faktörlerinin Çalışma Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin ANOVA Sonuçları 35
Tablo 11. Romantik İlişkide Maruz Kalınan ve Uygulanan İstismarın İlişki Süresine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları 36
Tablo 12. İlişki İstikrarının İlişki Doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme ve İlişki Yatırımı Alt Boyutlarının Bileşkesinin İlişki Süresine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin MANOVA Sonuçları 36
Tablo 13. İlişki İstikrarının İlişki Doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme ve İlişki Yatırımı Faktörlerinin İlişki Süresine Göre Farklılaşma Durumuna İlişkin ANOVA Sonuçları 37

Tablo 14. Romantik İlişkide Maruz Kalınan Duygusal İstismar ile İlişki Doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme ve İlişki Yatırımı Arasındaki İlişkiler 38
Tablo 15. Romantik İlişkide Uygulanan Duygusal İstismar ile İlişki Doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme ve İlişki Yatırımı Arasındaki İlişkiler 39
Tablo 16. Romantik İlişkide Maruz Kalınan İstismarın İlişki Doyumunu Yordama Gücüne İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları 40
Tablo 17. Romantik İlişkide Maruz Kalınan İstismarın Seçeneklerin Niteliğini Arama Düzeyini Yordama Gücüne İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları..... 40
Tablo 18. Romantik İlişkide Maruz Kalınan İstismarın İlişki Yatırımı Düzeyini Yordama Gücüne İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları 41

ÖZET

İstanbul Kent Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü-Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Yetişkin Bireylerde Duygusal İstismar ve İlişki İstikrarı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	
Tezin Yazarı: Gülcan UYANIK	**Danışman:** Dr. Öğr. Üyesi İhsan BOZANOĞLU
Kabul Tarihi:27.01.2022	**Sayfa Sayısı:** v (ön kısım) +59 (tez) + 4 (ek)
Anabilim Dalı: Psikoloji	**Bilim Dalı:** Klinik Psikoloji

Bu araştırmanın amacı, yetişkin bireylerin romantik ilişkilerinde uyguladıkları/maruz kaldıkları duygusal istismar ve ilişki istikrarı(ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme, ilişki yatırımı) arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın örneklemini romantik ilişkisi olan 403 yetişkin oluşturmaktadır. Araştırmada Demografik Bilgi Formu, Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği ve İlişki İstikrarı Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizi SPSS 22.0 aracılığıyla yapılmıştır. Araştırmada değişkenlerin demografik özellikler bakımından farkları için Bağımsız Gruplar t testi, Tek Yönlü Varyans Analizi ve Çok Değişkenli Varyans Analizi kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson Korelasyon Analizi ve Basit Doğrusal Regresyon Analizi ile incelenmiştir.

Yapılan analizler sonucunda duygusal istismar ve ilişki istikrarı arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. İlişki istikrarının alt boyutu olan ilişki doyumu ve maruz kalınan duygusal istismar arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öte yandan, uygulanan duygusal istismar ile ilişki istikrarının alt boyutları olan ilişki yatırımı ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyleri arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Yapılan regresyon analizinde, maruz kalınan duygusal istismarın ilişki istikrarının alt boyutu olan ilişki doyumundaki varyansın %24'ünü açıkladığı tespit edilmiştir. Değişkenlerin demografik özellikler bakımından karşılaştırılması sonucunda, maruz kalınan duygusal istismar düzeyi cinsiyet bakımından farklılaşırken, uygulanan istismar düzeyi medeni durum bakımından farklılaşmaktadır. Maruz kalınan istismar düzeyi erkeklerde kadınlara kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Duygusal istismar uygulama düzeyi ise evli bireylerde evli olmayanlara kıyasla daha yüksektir. İlişki istikrarının demografik değişkenler bakımından karşılaştırılması sonucunda cinsiyet, medeni durum, ilişki süresi ve çalışma durumuna göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuçlar ilgili literatür çerçevesinde tartışılarak gelecek çalışmalar için öneriler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: duygusal istismar, ilişki doyumu, ilişki yatırımı, seçeneklerin niteliğini değerlendirme, ilişki istikrarı

ABSTRACT

İstanbul Kent University Institute of Graduate Education-Abstract of Master's Thesis

Title of the Thesis: Examining the Relationship Between Emotional Abuse and Relationship Stability in Adults

Author: Gülcan UYANIK **Supervisor:** Dr. Lecturer İhsan BOZANOĞLU

Date: 27.01.2022 **Nu. of pages:** v (pre text) +59 (main body) +4 (App.)

Department: Psychology **Subfield:** Clinical Psychology

This study is aiming to examine the relationships between emotional abuse and relationship stability in adults. The sample of the study consists of 403 adults who are currently in relationship. Demographic Information Form, Relationship Stability Scale, Multidimensional Measure of Emotional Abuse Scale were used in the study. The data obtained from the demographic information form and the scales were analyzed using SPSS 22.0. In this study, Independent Groups t-test, One-Way Analysis of Variance, Multivariate Analysis of Variance were used for the differences in the levels of demographic characteristics of the variables. Relationships between variables were examined by Pearson Correlation Analysis and Basic Linear Regression Analysis.

As a result of the analysis, a negative significant relationship was found between the emotional abuse and relationship satisfaction levels of the participants. On the other hand, a low-level positive and significant relationship was found between the level of emotional abuse and relationship investment, evaluation of the quality of options. According to this finding, as the individual's level of emotional abuse to his partner increases, the level of evaluation of relationship investment and the quality of options also increases. In the regression analysis, it was determined that the emotional abuse experienced explained 24% of the variance in relationship satisfaction, which is a sub-dimension of relationship stability. As a result of the comparison of the variables in terms of demographic characteristics, it was found that the level of emotional abuse experienced was higher in men than in women, and the level of abuse did not differ in terms of gender. The level of abuse applied differs according to marital status. Married individuals have a higher level of emotional abuse compared to unmarried individuals. As a result of the comparison of relationship stability in terms of demographic variables, it was concluded that it differed according to gender, marital status, duration of relationship and employment status. In line with the findings obtained, the data were interpreted and discussed in line with the relevant literature.

Keywords: emotional abuse, relationship satisfaction, relationship investment, evaluating the quality of options, relationship stability

GİRİŞ

İnsan sosyal bir varlık olarak her daim ilişki içerisindedir. Bebeklikte ebeveyniyle, çocuklukta arkadaşlarıyla, ergenlik ve yetişkinlikte ise romantik bir partnerle yakın ilişki kurmak ister. Bireyler hayatta kalmak ve sosyalleşmek için bir topluluğa ait olma ihtiyacı hissetmekte, bu aidiyeti ise yakın ilişkiler kurarak sağlamaktadır. Yakın ilişkinin iki kişi arasında gerçekleşen, duygusal ihtiyaçların karşılandığı bir ilişki şekli olduğu söylenebilir. Bir yakın ilişki türü olarak romantik ilişki, bireyin yaşamını zenginleştiren aşk, bağlanma, duygusal destek ve ait olma gibi yaşantıları içerisinde barındıran bir ilişki biçimidir (Tosun, 2015).

İnsanın mutluluğunu etkileyen en önemli faktörlerden biri de diğerleriyle kurduğu romantik ilişkilerdir. Sağlıklı bir romantik ilişkinin, özgüven, sosyal destek, yakınlık kurabilme becerisini geliştirmesi ve doyum gibi pozitif etkileri olduğu söylenebilir. Öte yandan bireyler mutlu olacakları ve ideal birliktelik yaşayacakları beklentisi ile ilişkiye başlarlar ancak bu her zaman mümkün olmamaktadır. İlişkide olumlu duygular kadar yaşanan sorunlarla birlikte mutsuzluk, hayal kırıklığı, öfke gibi olumsuz duygular da yaşanmakta ve bu olumsuz duygular kimi zaman yıkıcı şiddet davranışlarına dönüşebilmektedir (Tosun, 2015). Bu yıkıcı davranışlarla ilgili bir önlem alınmadığında ve kişi tarafından fark edilmesi güçleştiğinde, şiddet hem uygulayan hem de maruz kalan bireyler tarafından içselleştirilmekte, normalleştirilmekte ve sorun çözme yöntemi olarak kullanılmaktadır.

İstismar ve şiddet, geçmişten bugüne dolaylı ya da doğrudan herkesi etkileyen, toplumun ve birçok bilim dalının bir araya gelerek önlemesi gereken, önemli bir toplum sorunudur. Çocukluktan erişkinliğe kadar hemen hemen her kesimden bireyin maruz kaldığı istismar, günümüzde daha çok fark edilmekte ve üzerine daha fazla araştırma yapılan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

İstismarın, fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik olmak üzere başlıca dört farklı türü vardır. Ancak genellikle farklı istismar türlerine aynı anda maruz kalındığı ve bu türler birbirleriyle keskin sınırlarla ayrılamadığı için bireyin hangi istismar türüne maruz kaldığını belirlemek oldukça zordur (Ersanlı, Yılmaz ve Özcan, 2013). Duygusal istismar, diğer istismar türlerini kapsayan daha genel bir kavramdır. Fiziksel, cinsel,

ekonomik istismarın gerçekleştiği yerlerde çoğu zaman duygusal istismar varlığı da söz konusudur. Türkiye'de aile içi şiddetin araştırıldığı bir çalışmada, kadınların %40'ının fiziksel şiddete maruz kaldığı ortaya çıkmıştır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı [ASPB], 2014). Araştırmacılar ve klinisyenler, bildirilmediği için rapor edilemeyen şiddet vakaları olduğunu, bu sayının bilinenden daha fazla olduğunu öngörmektedir. Fiziksel şiddetin olduğu her yerde duygusal istismarın da var olduğunu düşündüğümüzde, pek çok kadının duygusal istismara maruz kaldığı anlaşılmaktadır. Diğer istismar türlerinin verdiği zararlar telafi edilse bile, duygusal istismarın verdiği zarar ömür boyu sürmektedir (Ersanlı ve diğer., 2013).

Duygusal istismar sık görülen bir istismar çeşidi olduğu halde, bu davranışın fark edilmesi, tanımlanması, anlaşılması oldukça zordur. Romantik ilişkilerde pek çok durumda istismar eden kişi partnerini istismar ettiğinin farkında olmadığı gibi, istismar edilen kurban da ilişkide neler olduğunun ve kendisine uygulanan istismarın farkında olmayabilir. Somut bir zarar olmaması, toplumsal-kültürel inançlar ve yetiştirilme biçimleri sebebiyle bireyler maruz kaldıkları duygusal şiddeti göz ardı edebilmektedir (Sünetçi, Say, Gümüştepe, Enginkaya, Yıldızdoğan ve Yalçın, 2016). Her ne kadar tersi beklense de şiddete ve istismara maruz kaldığı halde ilişkilerini sürdüren bireylerin sayısı azımsanamayacak kadar fazladır. Bunun pek çok sebebi olduğu düşünülmektedir. Yakın ilişkide kalma kararı, ilişkiyi sürdürme veya bitirmeyi etkileyen faktörler romantik ilişkilerle ilgili araştırmaların pek çoğunun konusu olmuştur. Araştırmalarda bu durumu açıklamak için "yatırım" ve "bağlanım" kavramlarının sık kullanıldığı görülmektedir. Le ve Agnew (2003)'e göre ilişkiye yapılan yatırım, bağlanımı etkilemekte ve bireyler ilişkiden ayrılma veya ilişkide kalma kararlarını buna göre vermektedir. Bu durumda bireylerin ilişkide kalmasının en yaygın sebeplerinden birinin ilişkiye yapılan yatırım ve bağlanımın yüksek olması olduğu söylenebilir. Yatırım kuramına göre ise ilişkide bağlanımı etkileyen üç faktör vardır: doyum düzeyi, seçeneklerin niteliği ve yatırım miktarı (Rusbult, 1983). İlişki doyumunun azaldığı ve seçeneklerin çekiciliğinin giderek arttığı durumlarda ilişkiye bağlılığı belirleyen en önemli faktör ilişkiye yapılan yatırımın miktarıdır (Rusbult, Agnew ve Arriaga, 2012). Bu kurama göre, istismara maruz kalan bireylerin farklı seçeneklerin varlığına ve ilişki doyumlarının düşük olmasına rağmen ilişkide kalmaya devam etme sebeplerinden birinin ilişki yatırımı olduğu düşünülebilir.

Bu değerlendirmelere bağlı olarak, araştırmada yetişkin bireylerin romantik ilişkide uyguladıkları ve maruz kaldıkları duygusal istismarın, ilişki istikrarı (ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki yatırımı) ile ilişkisi incelenmiştir.

Araştırma Soruları

a. Romantik ilişkide maruz kalınan, uygulanan istismar ve ilişki istikrarının ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme, ilişki yatırımı faktörlerinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
b. Romantik ilişkide maruz kalınan, uygulanan istismar ve ilişki istikrarının ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme, ilişki yatırımı faktörlerinde medeni duruma göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
c. Romantik ilişkide maruz kalınan, uygulanan istismar ve ilişki istikrarının ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme, ilişki yatırımı faktörlerinde çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
d. Romantik ilişkide maruz kalınan, uygulanan istismar ve ilişki istikrarının ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme, ilişki yatırımı faktörlerinde ilişki süresine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
e. Romantik ilişkide maruz kalınan duygusal istismar ile ilişki istikrarının ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki yatırımı boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
f. Romantik ilişkide uygulanan duygusal istismar ile ilişki istikrarının ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki yatırımı boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
g. Romantik ilişkide uygulanan ve maruz kalınan duygusal istismarın ilişki istikrarının ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki yatırımı alt boyutlarını yordama gücü nedir?

Araştırmanın Amacı

Yapılan araştırmanın temel amacı, romantik ilişkilerdeki duygusal istismar ve ilişki istikrarı (ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme, ilişki yatırımı) arasındaki ilişkiyi incelemek, duygusal istismarın ilişki istikrarını yordama gücünü

tespit etmektir. Bu temel amaç çerçevesinde, yetişkin bireylerin ilişkide maruz kaldıkları/uyguladıkları duygusal istismar düzeyi ve ilişki istikrarı alt boyutları olan ilişki doyumu, ilişki yatırımı, seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın diğer bir amacı romantik ilişkideki duygusal istismar ve ilişki istikrarının medeni durum, ilişki süresi, cinsiyet gibi demografik değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğini saptamaktır.

Araştırmanın Önemi

Araştırma sonuçları ve sosyal hayat gözlemlerine göre, yakın ilişki türü olan romantik ilişkinin bireylerin yaşam refahını arttırdığı ve mutlu hissetmelerinde önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Ancak her ilişkide olduğu gibi romantik ilişkilerde de sorunlar yaşanmaktadır. En sık karşılaşılan, çözüm bulmakta zorlanılan, ilişkiye ve ilişkideki bireylere zarar veren sorunlardan biri bireylerin ilişkide birbirilerine uyguladıkları şiddet ve istismardır. Özellikle ülkemizde, toplumun genelinde olduğu gibi, romantik ilişkideki bireyler uyguladığı ve maruz kaldığı duygusal istismar davranışlarını şiddet olarak algılamamakta, normalleştirmektedir. Bu durum ilişkilerde istismarın artmasına, sağlıksız ilişkilerin sürmesine ve bireyin ruhsal olarak olumsuz sonuçlar yaşamasına sebep olmaktadır. Bu sebeple duygusal istismar davranışlarının tanımlanması, fark edilmesi, istismarın yaygınlığı ve sonuçları ile ilgili çalışmalar yapmak bu sorunun önlenmesi ve halk sağlığı sorunu olarak görülmesi bakımından önemlidir.

Literatür incelendiğinde, istismar ile ilgili birçok araştırma yapılmış olsa da özellikle yurtiçinde duygusal istismar ile ilgili yeterli sayıda araştırma yapılmadığı görülmektedir. Yurt içindeki araştırmaların ağırlıklı olarak çocukluk çağında maruz kalınan ve kadınların aile içinde maruz kaldığı istismarla ilgili olduğu görülmektedir. Ancak çalışmalar, evli olmayan bireylerin ve erkeklerin de romantik ilişkilerde duygusal istismara maruz kaldığını ortaya koymuştur. Buna rağmen, romantik ilişkideki duygusal istismar ile ilgili araştırma sayısı yeterli değildir. Duygusal istismar, fark edilmesi güç olsa da çok sık görülen bir istismar türüdür. Fark edilse bile bireyler o ilişkiden çıkmakta zorlanmakta ve istismara rağmen ilişkisini devam ettirmektedir. Bu sebeple ilişkide var olan duygusal istismarın, ilişki istikrarı ile ilişkisi ve ilişki istikrarına etki düzeyi araştırmacı tarafından merak konusu olmuştur. Araştırma hem

duygusal istismar uygulayan hem de istismara maruz kalan bireylerin ilişkide kalma kararlarıyla ilişkili olan ihtiyaç ve davranışlarının anlaşılması bakımından önem taşımaktadır. Ayrıca, toplum ve şiddet mağdurlarının duygusal istismara dair farkındalık ve bilgilendirilme çalışmalarına katkı sunacağı düşünülmektedir. Bireylerin istismara rağmen ilişkilerini sürdürmelerini etkileyen faktörleri bilmeleri ilişkiyi daha sağlıklı değerlendirme açısından fayda sağlayabilir. Bu sebeple, duygusal istismar varlığında ilişki istikrar düzeyinin ve bunu yordayan durumların araştırılması önemlidir. İlişki istikrarı ile ilgili birçok çalışma olsa da duygusal istismar ile ilişkisini araştıran çalışma sayısı oldukça azdır.

Araştırmaların birçoğu duygusal istismarı maruz kalma boyutu açısından incelemiştir. Duygusal istismar uygulayan bireyin ilişki istikrarı da bu araştırma kapsamında incelenecektir. Bu anlamda bilimsel katkı sunacağı düşünülmektedir. Romantik ilişkide duygusal istismar/psikolojik şiddet ile ilgili araştırmaların ağırlıklı olarak üniversite öğrencileri ve evli kadınlarla yapıldığı görülmektedir. Bu araştırmanın katılımcılarını 18-45 yaş arası evli ve bekar bireyler oluşturmaktadır. Bu durum cinsiyete ve medeni duruma göre istismar uygulama/maruz kalma ve ilişki istikrarının ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki yatırımı düzeylerinin karşılaştırılmasını mümkün kılacak ve literatüre bu açıdan da katkı sunacaktır.

Araştırmanın Sayıltıları

Araştırmada kullanılan form ve ölçeklere katılımcıların gönüllü olarak katıldığı, anket sorularına içtenlikle ve doğru bir şekilde yanıt verdiği varsayılmaktadır. Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği ilişkide uygulanan ve maruz kalınan duygusal istismar düzeyini ölçme açısından geçerli ve güvenilirdir. İlişki İstikrarı Ölçeği, ilişki doyumu, ilişki yatırımı ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutlarını ölçme açısından geçerli ve güvenilirdir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma verilerinin yalnızca internet ortamından toplanmış olması araştırmanın sınırlılıklarından biridir. Katılımcılarla birebir görüşme yapılamamış, detaylı bilgi alınamamış yalnızca ölçekler ve demografik bilgi formuyla veriler toplanmıştır. Duygusal istismar, uygularken ve maruz kalırken fark edilmesi güç bir şiddet türü

olduğu için bireylerin kendilerinin rapor ettikleri bilgilere göre ilişkideki istismar düzeyinin belirlenmesi bir sınırlılık olabilmektedir. Yapılan araştırma 18-45 yaş arası Türkiye'de yaşayan bireylerle sınırlıdır. Araştırmanın örneklem grubunda eğitim düzeyi ağırlıklı olarak lisans düzeyindedir. Bu sebeple farklı eğitim düzeyindekilere ait veriler kısıtlı olduğu için, eğitim düzeyi karşılaştırılması yapılamaması sınırlılıklardan biridir. Ayrıca, araştırma verileri Covid-19 küresel pandemi döneminde toplanmıştır. Bu sürecin katılımcıların ilişkilerine ve verdiği cevaplara etkisinin yeterince bilinmemesi bir sınırlılık olabilir.

Tanımlar

İstismar: "Plansız veya planlı biçimde, maruz kalan bireye duygusal, sosyal, ekonomik, cinsel ve diğer yönlerden zarar veren davranışlardır" (Seçim, 2019:529).

Duygusal İstismar: Bireyin psikolojik iyilik haline yönelik tehdit oluşturan, ona duygusal olarak zarar veren, zorlayıcı ve itici eylemleri içeren psikolojik saldırganlık davranışlarının tümü duygusal istismar olarak tanımlanabilir (Murphy ve Hoover, 1999).

İlişki İstikrarı: Romantik ilişki yaşayan bireylerin ilişkilerindeki doyumun ve ilişkiye yapılan yatırımlarının yüksek olması, seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyinin düşük olması durumunda bireyin ilişkisini devam ettirme eğilimi ilişki istikrarıdır. (Büyükşahin, 2001)

İlişki Doyumu: Bireylerin ilişkilerine yönelik tatmin, memnuniyet, mutluluk duygularının öznel değerlendirmesidir (Hawkings, 1968).

İlişki Yatırımı: "Bir ilişkiye bağlı olan kaynakların önemi ve boyutudur" (Rusbult, Martz ve Agnew, 1998).

Bağlanım: "İlişkiyi sürdürme isteği ve eşe psikolojik bağlanma duygularını içeren uzun süreli yönelimlerdir" (Rusbult ve Buunk, 1993, aktaran Terzi-Işık, 2007:185).

BÖLÜM 1: KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde İlişki İstikrarı ve Duygusal İstismar ile ilgili alanyazına yer verilmiştir. Bu kapsamda öncelikle kavramlarla ilgili kuramsal açıklamalar, sonrasında ise değişkenler arasındaki ilişkiyi inceleyen çeşitli araştırmalar hakkında bilgi verilmiştir.

1.1. İlişki İstikrarı

Araştırmacılar romantik ilişkilerin bireyin yaşamındaki önemli yerini fark ederek bu alanda çeşitli kuramsal yaklaşımlar ve modeller geliştirmiş, çalışmalar yürütmüşlerdir. Araştırmalar istikrarlı ve kaliteli romantik ilişkilerin genel sağlığı ve mutluluğu etkilediğini göstermektedir (Etcheverry, Le, Wu ve We, 2012). Bazı ilişkilerin istikrarla sürerken bazı ilişkilerin bu istikrarı sürdüremeyerek sonlanma sebebi araştırmacılar tarafından merak konusu olmuştur. Araştırmalar ve geliştirilen modeller bireylerin yakın ilişkide kalma veya ilişkiyi bitirme eğilimlerine etki eden faktörleri ele almıştır. Araştırmalarda bu faktörlerden "bağlanım" kavramının sık kullanıldığı görülmektedir. "Bağlanım, iyi ya da kötü ilişkiyi sürdürme isteği ve eşe psikolojik olarak bağlanma duygularını kapsayan uzun süreli yönelimlerdir." (Rusbult ve Buunk, 1993, aktaran Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2007). İlişkinin devamıyla oldukça ilişkili olan bağlanım, bireyler tarafından partnerlerinin iyi ve kötü günde yanında olacağına inanması olarak da tanımlanmıştır (Hampel ve Vangelisti, 2008). İlişkiyi sürdürme eğilimine etki eden üç çeşit bağlanım biçimi olduğu görülmüştür: kişisel, ahlaksal ve yapısal (Johnson, 1991, aktaran Büyükşahin, 2006). Kişisel bağlanım, bireyin ilişkiye ve partnere yönelik tutumu ve ilişkiyi devam ettirme isteğinin olması şeklinde açıklanabilir. Ahlaksal bağlanım, bireyin dini ve manevi inançlardan dolayı ilişkiyi sürdürme gerekliliğini hissetmesidir. Yapısal bağlanım ise bireyin ilişkinin bitmesi durumunda ödenecek maddi-manevi bedeller ve sosyal çevreden gelecek olumsuz tepkiler gibi sonuçlar sebebiyle ilişkiyi sürdürmek zorunda hissetmesi olarak özetlenebilir.

İlişki istikrarını belirleyen etkenleri ve bağlanımı açıklayan birçok kuram bulunmaktadır. Bunlardan doğrudan romantik ilişkiyi ele alan kuramlar Thibaut ve

Kelley'nin Karşılıklı Bağımlılık Kuramı ve Rusbult'un Yatırım Modeli'dir (Thibaut ve Kelley, 1959; Rusbult, 1983, aktaran Büyükşahin, 2005).

Karşılıklı bağımlılık kuramına göre, ilişkide bağlanımı belirleyen temel ölçüt karşılaştırma düzeyidir. Karşılaştırma düzeyi, bireyin ilişkiden aldığı doyumu değerlendirirken kullandığı ölçüttür; bu düzeyi ilişkiden sağlanan kazançlar ve ödenen bedeller etkilemektedir. Bireyin mevcut ilişkisinden aldığı doyum karşılaştırma düzeyinin üzerinde ise ilişkisini doyumlu bulmakta ve sürdürmeye eğilimli olmaktadır. Ancak ilerleyen çalışmalarla birlikte, ilişki doyumu ve karşılaştırma düzeyinin romantik ilişkiyi sürdürme ve bitirmeyi etkileyen faktörleri açıklamada yeterli olmadığı görülmüştür. Yatırım Modeli bunlara ek olarak "ilişki yatırımı" faktörünü eklemiştir. İlişkiyi sürdürme eğilimi, bir başka deyişle ilişki istikrarı ise yakın ilişkilerde bağlanımın bu değişkenlere göre değişmesi anlamına gelmektedir (Terzi-İlhan ve Işık, 2017).

İlişki doyumu, bireyin romantik ilişkisiyle ilgili olumlu duygulara sahip olma düzeyidir (Rusbult, 1983). İlişki istikrarını açıklamaya dair kullanılan kavramlardan bir diğeri seçeneklerin niteliğini değerlendirmedir. Seçeneklerin niteliğini değerlendirme, bireyin var olan partner dışında olabilecek en iyi alternatife karşı duyduğu çekim veya ilişki dışında duygusal ve fiziksel ihtiyaçları karşılama arzusu olarak ifade edilebilir (Rusbult ve diğer., 1998). Alternatif seçenekler başka biriyle flört etmek, bireysel, aile veya arkadaşlarla zaman geçirmek olabilir. Bir diğer faktör olan ilişki yatırımı ise ilişkiye bağlı içsel ve dışsal kaynakların tümüdür (Rusbult, 1983). İçsel yatırıma, bireyin ilişkiye ve partnere vakit ayırması veya duygularını paylaşması, dışsal yatırıma ise çocuklar veya maddi varlıklar örnek verilebilir.

1.1.1. Karşılıklı Bağımlılık Kuramı

Thibaut ve Kelley tarafından geliştirilen karşılıklı bağımlılık kuramı, insanların hazza yaklaşmaya, acıdan ise kaçmaya çalıştıkları görüşünü savunan sosyal mübadele kurumından temelini almaktadır (Thibaut ve Kelley, 1959, aktaran Terzi-İlhan ve Işık, 2017). Buna göre, bireyin kurduğu ilişki kendisine haz veriyorsa ilişkiyi sürdürür; ancak o ilişki kişiye acı veriyorsa ilişkiden uzaklaşmaya çalışır. Karşılıklı bağımlılık kuramına göre, bireyin ilişkisinden aldığı doyum ilişkide ihtiyaçların karşılanmasından duyulan

haz ile doğrudan ilişkilidir. Romantik ilişkideki bireyler birbirlerinin deneyimlerini etkilemekte ve birbirlerine duygusal yakınlık kurma, cinsel doyum, destek gibi deneyimler açısından ihtiyaç duymaktadır (Rusbult ve Buunk, 1993). Bu etkileşimler sonucu bireyin ihtiyaçlarının ne kadarının karşılandığına göre, ilişki memnun edici veya tatmin etmede başarısız olarak deneyimlenir. Bireyler ilişkilerini değerlendirirken, geçmiş deneyimlerine göre belirlediği karşılaştırma düzeyini kullanır.

Karşılıklı bağımlılık kuramına göre, ilişkileri değerlendirmede karşılaştırma düzeyi ve seçenekler için karşılaştırma düzeyi ölçüt olarak alınmaktadır (Thibaut ve Kelley, 1959, aktaran Terzi-İlhan ve Işık, 2017). Karşılaştırma düzeyi; kişinin geçmiş ve var olan ilişkisini değerlendirerek, diğer ilişkileri gözlemleyerek oluşturduğu standartlardır. Bireyler bu standartları belirlerken o zamana kadar yaşadıkları ilişkilerden elde ettikleri kazançları ve aldıkları doyumu değerlendirmektedir. Bireylerin etkileşimleri ile ortaya çıkan sonuçlar farklı terimlerle açıklansa da bu kuram kapsamında elde edilen "ödüller" ve ödenen "bedeller" olarak tanımlanmaktadır (Şahin, 2015). Etkileşimler sonucu elde edilen ödüller ve bu ödüllere ulaşmak için ödenen birtakım bedeller karşılaştırma düzeyini etkilemektedir. İlişkiden hoşnut olma ve ilişkide hissedilen doyum vb deneyimler ödül, ilişkide yaşanan mutsuzluk ve kaygı gibi olumsuz duygular, özveri ve fedakârlık göstermek gibi deneyimler ise bedel olarak algılanmaktadır (Rusbult ve Buunk, 1993). Ödül ve bedellerin farkı ise kazancı göstermektedir. Bireyin ilişkisini doyumlu algılaması, yaşadığı ilişkideki kazancın karşılaştırma düzeyinin üzerinde olmasına bağlıdır. Elde edilen kazancın bu düzeyin altında kalması bireyin ilişkisini doyumsuz olarak değerlendirmesine neden olmaktadır.

Seçenekler için karşılaştırma ise, kişinin ilişkiyi sürdürüp sürdürmeme kararını verirken mevcut ilişkisi dışında kurabileceği diğer ilişkileri değerlendirmesi anlamına gelir. Bireyler bu değerlendirmeyi yaparken mevcut ilişkisi dışındaki ilişkilerdeki etkileşimler sonucu oluşabilecek muhtemel kazançları göz önünde bulundurur. Mevcut ilişkiden elde edilen kazançlar diğer ilişkilerdeki olası kazançlara kıyasla daha yüksek olarak değerlendirildiğinde kişi ilişkiyi sürdürmeye yatkın olmaktadır. Ancak ilişki doyum verici olduğu durumda bile, mevcut ilişkideki kazançlar seçenekler için karşılaştırma düzeyinin altında kalıyorsa kişi ilişkisini bitirerek alternatif seçeneğe yönelebilmektedir (Thibaut ve Kelley, 1959, aktaran Hovardaoğlu, 1996).

Bağımlılığı tanımlamada dört ölçüt olduğu söylenebilir: bağımlılık düzeyi, bağımlılığın karşılıklı olması, kazançların uyuşması, bağımlılığın temeli/kaynağı (Rusbult ve Buunk, 1993). Bağımlılık düzeyi, bireylerin ilişkilerine duydukları ihtiyaç ve o ilişkide olmakla ilgili mutlulukları ve huzurları ile ilgilidir. Bağımlılığın karşılıklı olması, bireylerin eşit düzeyde birbirlerine ihtiyaçları olması anlamına gelmektedir. Kazançların uyuşması, partnerlerin etkileşimler sonucu elde ettiği kazançların karşılıklı olmasıdır. Bağımlılığın temeli ise kişinin partnerinin bağımlılık düzeyini etkileme yolu olarak tanımlanabilir.

Karşılaştırma düzeyinin kişinin ilişkiden aldığı doyumu, seçenekler arası karşılaştırma düzeyinin ise kişinin ilişki istikrarını belirlediği söylenebilir (Hovardaoğlu, 1996). Bireyin ilişkisini doyumlu ve istikrar düzeyini yüksek olarak değerlendirmesi elde ettiği kazançların karşılaştırma düzeyi ve seçenekler için karşılaştırma düzeyi bakımından yüksek olmasına bağlıdır. Bireyin ilişkisinden sağladığı kazançlar karşılaştırma düzeyi bakımından benzer veya bu düzeyden yüksek ancak seçenekler için karşılaştırma düzeyi bakımından düşükse, ilişkisini doyumlu ancak istikrarsız olarak değerlendirir. Doyumu düşük ancak istikrarlı bir ilişkide ilişkiden elde edilen kazançlar karşılaştırma düzeyinden düşük, fakat seçenekler için karşılaştırma düzeyi bakımından yüksek olmaktadır. Karşılaştırma düzeyi ve seçenekler için karşılaştırma düzeyinden düşük kazançlar olduğunda ise ilişki doyumu ve istikrarı düşük olarak değerlendirilir.

1.1.2. Yatırım Modeli

Yatırım modeli kaynağını karşılıklı bağımlılık kuramından almaktadır. İlişkilerin kurulması, sürdürülmesi ve sonlandırılmasını açıklamak amacıyla geliştirilmiş bir modeldir. Bazı ilişkilerin çekici alternatifinin olmasına ve ilişkinin doyum verici olmamasına rağmen sürdüğü görülmektedir (Rusbult ve diğer., 1998). Bireylerin ilişkilerindeki bağlanım düzeyleri, ilişkide kalma veya ilişkiden gitme kararını etkilemektedir (Rusbult, 1983). Bağlanımı etkileyen ise ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirmek ve ilişki yatırımıdır. Bireylerin ilişkilerine ve birbirlerine yaptıkları yatırımların da romantik ilişkilerine devam etmelerinde güçlü bir belirleyici olduğu ifade edilerek, modele "ilişki yatırımı" boyutu eklenmiştir (Rusbult, 1980). Bu yatırımlar çocuklar, satın alınan konut gibi somut şeyler ve ilişkiyle birlikte kazanılan

sosyal statü, birlikte edinilen arkadaşlıklar, birlikte paylaşılan anılar, harcanan emek, geçirilen zaman gibi soyut şeyler olabilmektedir (Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2007). Bireyler yatırımlardan vazgeçmek istemediklerinde ve bunları kaybetmenin bedelini ağır olarak algıladıklarında ilişkiyi sürdürmeye devam etmekte ve ilişkiye bağlanımları da artmaktadır (Le ve Agnew, 2003). Ayrıca bireyler ihtiyaçlarının karşılandığı, ödülün ödenen bedelden fazla olduğu ilişkilerden doyum elde etmekte ve buna bağlı olarak ilişkilerine bağlanımları artmaktadır (Rusbult, 1983).

Bağlanımı etkileyen bir diğer faktör ise seçenekler için karşılaştırma düzeyidir (Le ve Agnew, 2003). Bireyler alternatif ilişkilerden elde edeceği kazancı daha yüksek algıladığında, mevcut ilişkisine bağlanımı düşük olacak ve alternatif ilişkilere yönelecektir; ilişkisini olumlu ve diğer ilişkilere göre daha kazançlı olarak değerlendirirse ilişkiye bağlanımı artacaktır. Ancak bireyler yeterli doyumu elde etmese de ilişkiyi sürdürebilmektedir. Yatırım modeline göre ilişkinin devamını belirleyen en önemli faktör doyum değil, ilişkiye bağlanımdır.

Özetle, bu modele göre bireylerin ilişkilerinde bağlılık geliştirmesi ve ilişkisini sürdürmesi, kişinin öncelikli ihtiyaçlarının tam olarak karşılanıyor (yüksek ilişki doyumu), birincil gereksinimlerinin ilişki dışında karşılanamayacak (alternatif seçeneklerin kalitesinin düşüklüğü), ilişkinin bitmesi durumunda zaman, statü, çaba, mal gibi kayıpların yaşanacak (ilişki için yapılan yatırım miktarının fazla) olmasına bağlıdır. Bu açıdan model, ilişkiye yapılan yatırım miktarının fazla olmasının ilişki istikrarını arttıracağını ileri sürer. Bu modele göre, istismara maruz kalan bireylerin ilişkisini bitirebilmesi ve ilişkiye bağlılığının azalması için düşük ilişki doyumu, kaliteli alternatiflerin varlığı ve yatırımın az olması gerektiği söylenebilir.

1.2. İstismar

İstismar, "planlı veya plansız, maruz kalan bireye duygusal, ekonomik, sosyal, cinsel ve pek çok açıdan zarar veren davranışlar" olarak tanımlanmaktadır (Seçim, 2019). İngilizce'de "abuse" kavramının karşılığı olarak "istismar" terimi kullanılmaktadır. Bir başka deyişle birini istismar etmek, onun iyi niyetini kötüye kullanarak bu durumdan fayda sağlamak, onayı olmadan ve iradesini önemsemeden

duygusal, psikolojik, ekonomik ve pek çok başka açıdan sömürmek demektir (Duman, 2018).

İstismarın tanımı yalnızca çocuklar için değil tüm yaş gruplarındaki bireyleri kapsayacak nitelikte olmasına rağmen, ülkemizdeki Türk Ceza Kanunu (aktaran Yenerer-Çakmut, 2017)'na göre çocuklara yönelik suç oluşturan davranışlar istismar, yetişkinlere yönelik davranışlar ise saldırı ve şiddet olarak değerlendirilmektedir. Ancak literatür ve özellikle yurt dışındaki çalışmalar incelendiğinde, istismar teriminin tüm yaş grupları için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Araştırmalar, yetişkin bireylerin de ciddiye alınacak boyutta istismara maruz kaldığını göstermektedir (Ersanlı ve diğer., 2013).

İstismarın fark edilmesi ve toplumsal bir sorun olarak değerlendirilmesi sürecinin ilk adımları 1860'lı yıllara dayanmaktadır. Fransız Adli Tıp Profesörü Ambres Tardieu, çocukların maruz kaldığı fiziksel ve cinsel istismar üzerinde durarak ilk tıbbi tanımlamayı yapmıştır (Roche, Fortin, Labbé, Brown ve Chadwick, 2005). Sağlık alanında istismar ile ilgili farkındalık, 1946 yılında Caffey'in "Caffey Sendromu" ve 1962 yılında Kempe ve arkadaşlarının "Hırpalanmış Çocuk Sendromu" tanımlarıyla farklı bir boyuta ulaşmıştır (Caffey, 1946; Kempe, 1962, aktaran Acehan, Bilen, Ay, Gülen, Avcı ve İçme, 2013). Duygusal istismarın literatürde kullanılması ve diğer istismar çeşitleri kadar önemli olduğunun fark edilmesi ise 1980'li yılları bulmuştur. Duman (2018)'a göre Amerika'da 1983'te gerçekleşen Uluslararası Çocuk ve Gençlik Psikolojik İstismarı Konferansı'ndan bu yana "psikolojik istismar" ve "psikolojik kötü muamele" terimleri gitgide daha yaygın olarak kullanılmaktadır. Literatürde duygusal istismar yerine "psikolojik istismar", "psikolojik kötü muamele" gibi çeşitli terimler kullanıldığı, ancak Türkçe ve İngilizce yayınlar tarandığında en sık kullanılan terimin "emotional abuse" yani türkçe adıyla "duygusal istismar" olduğu görülmektedir. Literatürde hangi kullanımın doğru olduğu konusunda netleşmiş bir bulgu olmadığı, kavramsal bir farklılaşma yaratmayacağı için psikolojik veya duygusal istismar terimlerinin birbirileri yerine kullanılmasında sakınca olmadığı araştırmacıların çoğunluğu tarafından fikir birliğine varılan bir konudur. Bundan dolayı, bu araştırmada "duygusal istismar" teriminin kullanılması uygun bulunmuştur.

İstismar, din, ırk gözetmeksizin her toplumda ve kültürde karşımıza çıkan, yalnızca psikoloji değil, ekonomi, sosyoloji, tıp gibi diğer bilimlere de konu olan bir

olgudur. Literatürde maruz kalan kişiye göre istismar türleri çocuk, akran, ergen, kadın, eş, yaşlı ve engelli başta olmak üzere çeşitli açılardan incelenmiştir. İstismarın yaygın olarak fiziksel, cinsel ve duygusal olmak üzere üç türü bulunmaktadır. Aydın (2005), istismar türlerinin hangi davranışları içerdiğini şöyle tanımlamıştır:

a. Fiziksel İstismar: dövme, incitme, yaralama, bereleme, sarsma, itip kakma, ısırma, cisim fırlatma, vb. fiziksel güç kullanımı içeren davranışlar
b. Cinsel İstismar: sözel ve davranışsal olarak taciz etmek, cinsel organları teşhir etmek, ırza geçme, istek dışı cinsel davranışlara zorlama, cinselliği tehdit aracı olarak kullanmak vb. davranışlar
c. Duygusal İstismar: kişiyi çevresinden soyutlamak, aşağılamak, yıldırmaya yönelik söylemlerde bulunmak, tek başına bırakmak, bağırmak, ilişkiyi bitirmekle tehdit etmek, sevgi göstermemek, duygusal tepki ve geri bildirimde bulunmamak, aşırı korumak, ayrım ve karşılaştırma yapmak, ihmal etmek, vb. fiziksel güç kullanımı içermeyen davranışlardır.

İstismar davranışları genelde birden fazla açıdan zarara yol açtığı için istismar türlerini birbirlerinden ayrılan sınırlar ile kategorize etmek güçleşmektedir. İstismar türlerine ilişkin farklı kategorize etme yaklaşımları olmasına rağmen araştırmacıların bütün istismar davranışlarının duygusal istismar içerdiği konusunda birleştiği görülmektedir. Yapılan çalışmalar ve klinik gözlemler, istismar olgularında duygusal istismarın tek başına var olabildiğini, ancak fiziksel istismar/şiddetin duygusal istismarla birlikte ortaya çıktığını göstermektedir (Shepard ve Campbell, 1992). Bu durum, duygusal istismarın fiziksel istismarın öncüllerinden biri olabileceğini düşündürmektedir. Ancak psikolojik/duygusal istismar diğer istismar türlerine göre araştırmalara daha az konu olmakta, bu duruma daha az önem verilmektedir.

1.2.1. Romantik İlişki İstismarı

Romantik ilişki istismarı konusundaki kaynaklar incelendiğinde, partner şiddeti, flört şiddeti, partner istismarı gibi benzerlik gösteren kavramlar kullanıldığı görülmektedir. Bireyin psikolojik iyilik haline yönelik tehdit oluşturan, ona duygusal olarak zarar veren, zorlayıcı ve itici eylemleri içeren psikolojik saldırganlık davranışlarının tümü duygusal istismar olarak tanımlanabilir (Murphy ve Hoover,

1999). İstismar davranışları, denetleme-yönetme, tehdit etme-cezalandırma, önemsiz görme-yargılama olarak kategorilendirilebilir. Partnerin kişisel eşyalarını karıştırma, gerçek veya sanal ortamda denetlemek ve sosyal çevresinden uzaklaştırma denetleme/yönetme odaklı duygusal istismar davranışlarına örnek gösterilebilir. Terk etmekle ve zarar vermekle tehdit etme, maddi gelirini kesmek, yalnız bırakma gibi davranışlar ise tehdit ve cezalandırma odaklı duygusal istismar örnekleridir. Öte yandan, partnerine kurallar koymak ve onun yerine karar vermek, önemli kararlarda fikrini almamak, partneri sosyal, mali, nesnel, fiziksel ve bedensel olarak sömürmek, başarısı ve yeterliliği sorgulamak, aldığı kararlar ile ilgili suçlamak ve küçümsemek ise önemsiz görme ve yargılama odaklı duygusal istismar davranışı örnekleridir (Seçim, 2019).

İstismar davranışlarını birbirlerinden keskin sınırlarla ayırmak zordur (Ersanlı ve diğer., 2013). Örneğin, partnerini istek dışı cinsel davranışlara zorlayan bir bireyin hem cinsel hem duygusal istismar uyguladığı söylenebilir. Bu davranış mağdura yalnızca cinsel olarak değil, duygusal olarak da zarar verecektir. Her ne kadar duygusal istismar içerisinde bireye/mağdura fiziksel şiddet direkt olarak bulunmasa da şiddet içeren bazı davranış şekilleri duygusal istismar olarak değerlendirilebilir (Marshall, 1996). Bu davranışlar arasında; eşyaları fırlatmak ve tekmelemek, parmak sallamak ya da yumruk göstermek, kişiyi tehlikeliye atacak şekilde araba kullanmak ve kişinin değerli eşyalarına zarar vermekle tehdit etmek gibi doğrudan bireye karşı şiddet içermeyen ancak fiziksel gücün korkutmak ve sindirmek için kötüye kullanımı ile ilgili bazı davranışlar yer alır.

Romantik ilişkilere çoğu zaman ideal ilişki yaşanacağı hayaliyle başlanır. Ancak, bireyler kendilerini istismar ve şiddete maruz kaldıkları bir ilişki içerisinde bulabilmekte ve kimileri için istismarın var olduğu ilişkiden çıkmak kolay olmamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (2014, aktaran Bulut, Aslan ve Arslantaş, 2020) partner şiddetinin neden ve risk faktörlerini açıklamak için ekolojik modeli kullanır. Ekolojik model şiddet risk faktörlerini açıklarken bireysel, insanlar arası, toplumsal ve sosyal faktörler olmak üzere üç faktörün bir arada işlediğini belirtmektedir:

a. Bireysel Faktörler: Genç yaş, düşük eğitim seviyesi, kişilik bozuklukları, alkol ve uyuşturucu kullanımı, çocukken şiddete tanık olmak ve maruz kalmak gibi faktörler

b. İnsanlar arası ilişki faktörleri: İlişkide çatışma ve memnuniyetsizliğin olması, ailede erkeğin baskın olması, maddi kaygılar, erkeğin çok eşli ilişkiler kurması, eğitim düzeylerindeki eşitsizlik vb.
c. Sosyal ve Toplumsal Faktörler: Cinsiyet eşitsizliği, erkeklik kavramını egemen ve saldırgan olmakla bağdaştırmak gibi cinsiyetlere dair birtakım sosyal-toplumsal normlar, yoksulluk, kadınların sosyo-ekonomik seviyelerinin düşük olması, şiddete karşı yasal ve toplumsal cezaların yeterli olmaması, kadınların medeni haklarının eksikliği, şiddetin toplumda bir çatışma çözme yöntemi olarak kabul edilmesi vb. (DSÖ, 2014, aktaran Bulut ve diğer., 2020)

Ekolojik modele ek olarak, romantik ilişkilerde duygusal istismara maruz kalma durumunun bağlanma, çocukluk dönemi ihmal ve istismarı, bireyin kendini algılama biçimi, bilişsel özellikleri, başa çıkma becerileri gibi faktörlerle ilişkili olduğuna dair bulgular ortaya koyan araştırmalar mevcuttur (Güloğlu ve Karaırmak, 2017; Özgentürk, 2014; Taner ve Gökler, 2004, aktaran Seçim, 2019).

1.2.2. İstismarın Nedenlerini Açıklamaya Yönelik Kuramlar

1.2.2.1. Feminist Kuram

Feminist kuram, ilişkilerin geliştiği sosyal ve kültürel bağlamı dikkate alarak ilişkilerdeki şiddet olgusunu anlamaya ve açıklamaya çalışır. Bu kuram, partner şiddetinin ataerkil toplumlardaki cinsiyetçilik ve kadın-erkek arasındaki eşitsizlikten kaynakladığını savunmaktadır (Dobash ve Dobash, 1977, aktaran Şener, 2011). Toplum tarafından çocukluk döneminden itibaren öğretilen toplumsal cinsiyet rolleri, erkekleri kadınların üzerindeki güç pozisyonuna yerleştirir; bu durum kadınların güçsüz görülmesi ve erkekler tarafından şiddete maruz kalmaları ile sonuçlanır (Walker ve Thompson, 1984). Dünya Sağlık Örgütü raporu, şiddetin ve istismarın en fazla aile ortamında çocuklara ve kadına yönelik olduğunu göstermiştir (DSÖ, 2002).

Dutton (2006), toplumun ataerkil yapısı ve erkeklerin de ataerkil toplumsal düzeni sürdürmek istemesinin ilişkide şiddetin ana sebeplerinden biri olduğunu öne sürmektedir. Bu noktada kadınlara şiddet uygulamak bu ataerkil düzenin ve cinsiyetler

arası güç dengesizliğinin korunması, itaatin sağlanması ve sürdürülmesi için bir araç olarak kullanılmaktadır (Şener, 2011). Feminist kuramcı Dutton'un belirttiğinin aksine, DeKeseredy ve Dragiewicz (2007) istismarın yalnızca ataerkil yapıyla açıklanamayacağını, stres, maddi kaygılar, bağımlılıklar, istismarı normalleştiren arkadaşlara sahip olma gibi faktörlerin de istismarın devamlılığında önemli etkileri olduğunu belirtmiştir. Gelles (1974, aktaran Türk, Hamzaoğlu ve Yayak, 2020), erkeklerin başarılı erkek olma arzusu ve yoksulluğu bir arada yaşadıklarında, stres seviyelerinin arttığı ve bunun da kadına yönelik şiddete sebep olduğunu ifade etmektedir. Özetle, kadına yönelik şiddetin ortaya çıkması ve sürmesinin sebebinin, toplumsal yapı içerisindeki kadını erkeğe bağımlı kılan ve cinsiyetler arası ayrım yapan hukuki, ekonomik, siyasal ve eğitsel dinamiklerin varlığı olduğu söylenebilir (Gökkaya, 2009). Bu ataerkil yapı, kadına yönelik istismarı toplumsal kabul yoluyla normalleştirdiği ve suçlular caydırıcı cezalarla karşılaşmadığı için şiddet davranışlarının devamlılığına sebep olur.

Özetle kuram, kadına uygulanan istismarı sosyal yapı ile açıklamaya çalışır. İstismarın önlenmesi için sosyal yapıdaki tutum ve inançların, ilişkilerdeki güç ve kontrol algısının, benimsenen geleneksel-toplumsal cinsiyet rollerinin değişmesi gerektiğini savunur.

1.2.2.2. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal Öğrenme Kuramı, şiddet ve istismarı açıklamak için en sık başvurulan kuramdır. Gabriel Tarde'ın geliştirdiği "taklit kanunları" teorisi, şiddet davranışının diğer davranışlarda olduğu gibi karşılıklı iletişim halinde iken öğrenildiğini savunmaktadır (Tarde, 1903, aktaran Altıparmak, 2018). Temeli taklit teorisine dayanan sosyal öğrenme kuramı, romantik ilişkideki şiddetin çocukluk döneminde modelleme ve taklit yoluyla öğrenildiğini varsaymaktadır (Altıparmak, 2018). Çocukluk dönemi boyunca pekişen bu şiddet davranışları, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde taklit edilir. Özellikle stres anlarında sorun çözme yöntemi olarak şiddete başvurulur (Özgentürk, Kargın ve Baltacı, 2012). Nesiller arası şiddet araştırmalarında, çocuklukta istismara maruz kalmanın ve tanık olmanın, yetişkinlikte şiddet mağduru olma ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Hotaling ve Sugarman, 1986, aktaran Bulut ve diğer., 2020). Böylece şiddet kuşaktan kuşağa aktarılan bir davranış biçimi olmaktadır.

Sosyal öğrenme kuramcılarına göre, şiddet davranışının sürmesi için doğrudan pekiştirme olması gerekmez. Kişinin gelecekte şiddet olayına neden olup olmayacağını belirlemek için şiddet davranışının sonuçlarına şahit olması da yeterlidir. Erkek çocuk aile içinde şiddete şahit olduğu zaman gelecekte aile kurduğunda kendi çocuklarına ve eşine şiddet uygulayabilmekte; kız çocuk ise ailede gördüğü şiddete gelecekte partneri tarafından da maruz kaldığında bu durumu normalleştirebilmektedir (Bağlı ve Sever, 2005).

1.2.2.3. Kaynak Kuramı

Kaynak kuramı, aile içerisinde şiddete güç kavramının neden olduğunu varsaymaktadır. Bu kurama göre, erkekler kendini ekonomik ve sosyal olarak güçlü hissettiği için şiddet uygulamaz; partnerler arası statü farkı kadının lehine ise şiddet uygular (Karaduman ve diğer., 1993, aktaran Ünal, 2005). Kadınların çalışması ve finansal bağımsızlığının olması bazı durumlarda koruyucu bir faktör olsa da ekonomik eşitsizlik durumunda şiddetin ortaya çıkışına zemin hazırladığını söylemek mümkündür (Jewkes, 2005). Ayrıca iş stresi, işsizlik ve maddi sebepler gibi çevresel faktörler erkeğin güçsüz hissetmesine ve şiddet davranışına neden olabilmektedir (Ünal, 2005). Erkeğin aile düzenin devamını, kişisel duygusal dengesi ve kişilik bütünlüğünün sağlanmasında temel kaynak olarak kullanma eğilimi, yani ilişki içerisindeki baskı ve kontrol gücü arttıkça, şiddet ve şiddete neden olabilecek nedenler bulma eğilimi de artmaktadır (Ünal, 2005).

1.2.2.4. Değişim Kuramı

Kuram, şiddet kullanımında bedel ve fayda ilişkisi olduğunu savunur. Eğer şiddet kullanımı sonrası bireyin ödeyeceği bedel, faydasından fazla ise şiddet kullanılmadığını savunmaktadır. Bireyin şiddetten elde ettiği fayda bir insan üzerinde güç kullanabilme olabilirken, şiddet kullandıktan sonra ödediği bedel ise toplum tarafından dışlanma, hukuki sorunlar ve cezalandırılma gibi durumlar olabilir. Eğer bireyler bu gibi bedelleri göze alabiliyorsa şiddet davranışına devam etmekte, bedellere katlanamıyorsa bu davranışını durdurmaktadır (Karaduman ve diğerleri, 1993; aktaran Ünal, 2005).

1.2.2.5. Kültür Kuramı

Kültürlerarası yapılan çalışmalar kadın şiddetinin en çok görüldüğü kültürlerde, kadınlara ve erkeklere atfedilen rollerin keskin sınırlarla çizildiğini, bu rolleri sürdürmeleri için bireylere baskı yapıldığını ve erkek olmanın sert ve baskın olma ile ilişkilendirildiğini ortaya koymuştur (Ünal, 2005). Kadınların ve çocukların istismar edilmesine göz yummak, bireyler arası sorun çözme yöntemi olarak şiddeti kullanmak, kadınların erkeklerin boyunduruğu altında yaşaması gerektiğine dair inançlar gibi bir takım sosyal-kültürel normlar istismara zemin hazırlamaktadır (Aksoy ve diğer., 2004, aktaran Ünal, 2005).

Kurama göre, kadına yönelik istismarda kültürel öğelerin etkili olduğu düşünülmektedir. Toplumdaki geleneksel norm ve değerler erkeğe bazı haklar vermektedir. Bu haklarla birlikte cinsiyet rollerinde oluşan eşitsizlik, erkeğin "saldırgan kişi" konumunu güçlendirirken, kadının "boyun eğen kişi" konumunu da belirginleştirmektedir (Demiröz, 1996). Özellikle ülkemizde geleneksel bakış açısıyla kadının erkekten daha değersiz olduğu inancı erkeğin kadına şiddet uygulamasına zemin hazırlayabilmektedir. Erkek kadının bireysel değerini inkâr ettiğinde, kadının bireyselliğini ifade etme girişimlerine tahammül göstermemekte ve bu durum şiddet davranışıyla son bulmaktadır (Ünal, 2005).

1.2.3. Duygusal İstismarın Sonuçları

Duygusal istismar, fiziksel güç kullanımını içermeyen davranışlarla gerçekleşir. Fiziksel istismara göre bireyde daha çok hasara yol açmaktadır (Ersanlı ve diğer., 2013). Romantik ilişkide duygusal istismara maruz kalmak bireyin bütüncül sağlığına zarar vermekte hem psikolojik hem fiziksel açıdan olumsuz etkileyebilmektedir.

İlişkide duygusal istismar, korku hissi ve bağımlılığın artması, düşük benlik saygısı ile ilişkili bulunmuştur (Murphy ve Hoover, 1999). Bununla bağlantılı olarak, bireylerin ilişkilerinde istismara maruz kalması yeni ilişki deneyimleri yaşamalarını engelleyebilmektedir (Öngün ve Uysal, 2018). Araştırmalara göre, eşleri tarafından duygusal istismara maruz kalan kadınların, istismara uğramamış kadınlara kıyasla depresyon ve anksiyete düzeyleri daha yüksektir (Heise ve Garcia, 2002; Dutton, 2006). Yakın partner şiddeti, madde kullanımı ve bağımlılığı, yeme düzeninde bozulmalar,

uyku bozuklukları, düşük özgüven, TSSB, güvenli olmayan ve kendine zarar veren bir takım davranışlarla ilişkili bulunmuştur (Heise ve Garcia, 2002).

Duygusal istismarın fizyolojik etkilerini araştıran çalışmalarda ise, kronik yorgunluk sendromu ve fibromiyalji gibi psikosomatik bazı hastalıkların gelişiminde ve kötü bir seyir kazanmasında istismarın anlamlı düzeyde etkisi olduğuna dair bulgulara ulaşılmıştır (Van Houdenhove, 2001). Ülkemizde yapılan araştırmalardan birinde ise aile içerisinde duygusal istismar ile somatizasyon bozukluğu arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur (Özenli, Yoldaşcan, Topal ve Özçürümez, 2009). Bir başka çalışmada ise tıbben açıklanamayan fizyolojik belirtiler yaşayan bireylerin yüksek oranda (%66) duygusal istismara maruz kaldığı tespit edilmiştir (Anuk ve Bahadır, 2017).

1.3. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde romantik ilişkilerdeki duygusal istismar ve ilişki istikrarı ile ilgili yurt içindeki ve yurt dışındaki araştırmalara yer verilmiştir.

1.3.1. Romantik İlişkilerde Duygusal İstismarla İlgili Araştırmalar

Literatüre bakıldığında ülkemizde araştırmaların çoğu aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet üzerinedir. Romantik ilişkide şiddeti araştıran çok az çalışma bulunmaktadır. Romantik ilişkide özellikle duygusal istismar/şiddeti araştıran çalışma sayısı da oldukça azdır.

T.C. Başbakanlık, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'nün 1995 yılında yayınladığı "Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları" konulu alan araştırmasında, ülkemizde aile içinde fiziksel şiddete maruz kalma oranı %34, sözlü şiddete maruz kalma oranı ise %53' tür. Kurumun 1997'de yürüttüğü çalışmada ise kadınların %12,3' ü eşinin kendisine sıklıkla hakaret ettiğini bildirmiş; kadınlarda hakarete uğrama oranı erkeklere kıyasla %50 daha yüksek bulunmuştur. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB)'nın 2014' te yayınladığı "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet" raporuna göre ise, kadınların hayatları boyunca maruz kaldıkları duygusal şiddet/ istismar oranı yüzde 44'tür. Çalışmaya katılan bireyler şiddete sebep olan önemli faktörlerden birinin erkeğin işsiz olması olduğunu belirtmişlerdir. Ancak araştırma sonuçlarına göre, erkek

katılımcıların çalışma durumu ile şiddet uygulama düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Araştırma bu açıdan, şiddetin sebebinin işsizlik olduğuna dair yaygın kanının aksine bir bulgu ortaya koymaktadır.

DSÖ (2005)'nün farklı ülkeler ve kültürlerden geniş bir kadın örneklem grubuyla yürüttüğü çalışmada yakın partner şiddetinin çalışılan tüm ülkelerde yaygın olduğu ve bazı kültürlerde kadınların yaklaşık %75' inin en az bir kere partnerleri tarafından duygusal istismar davranışına maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Bu verilerle paralel olarak, Swindell, Liebniz ve Brigham (2005) tarafından mezun olan veya üniversiteye devam eden öğrenciler ile yapılan araştırmada, katılımcıların yaklaşık %35' inin partnerleri tarafından istismara maruz kaldıkları görülmüştür. Katılımcıların ilişkisinde duygusala istismara en az fiziksel istismar kadar hatta daha fazla maruz kaldıklarına dair bulgular ortaya konmuştur. Bulgulara göre erkeklerin %43' ü ve kadınların %41' i duygusal istismara maruz kalırken, fiziksel istismar oranı erkeklerde %43 kadınlarda ise %44' tür. Amerika'da yapılan bir araştırmanın (Forke, Myers, Catallozzi ve Schwarz, 2008) bulguları da Swindell ve arkadaşları (2005)'nın çalışma bulgularıyla benzerdir. Bu araştırmaya göre de ilişkilerde en yaygın istismar türü duygusal istismardır; kadınların yarısı, erkeklerin ise yaklaşık dörtte biri ilişkilerinde istismara maruz kalmaktadır. Ayrıca katılımcıların %17' si partnerlerine şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir.

Yapılan çalışmalar (Holtzworth-Munroe, 2005; Sears, Byers, Whelan ve Saint-Pierre, 2006) yaygın kanının aksine erkeklerin de ilişkilerinde istismara maruz kalabildiğini göstermektedir. 2011 yılında Çin'de üç üniversitede yapılan flört şiddeti ve ruh sağlığı arasındaki ilişkiye dair bir araştırma sonucunda, fiziksel ve duygusal istismara maruz kalma oranı erkeklerde, cinsel istismara maruz kalma oranı ise kadınlarda daha yüksek bulunmuştur. Araştırma sonucuna göre istismara maruz kalan bireylerde depresyon, kendine zarar verme davranışları, özgüven düşüklüğü maruz kalmayan bireylere kıyasla daha yüksektir (Su, Hao, Huang, Xiao ve Tao, 2011).

Çay'ın (2006) 200 yetişkin kadınla yaptığı çalışmada kadınların %75'i duygusal istismara maruz kaldığını ifade etmiştir. Bu çalışmada kadınların bir başkası tarafından küçük düşürülmek, hakaret edilmesi, cinsellikleriyle ilgili etiketlemeler yapılması, düşüncelerinin değersiz görülmesi, yüksek sesle bağırılması gibi davranışları duygusal

istismar olarak tanımladıkları görülmüştür. Hamile kadınlarla yapılan bir araştırmada, %99,1'i sözel/psikolojik şiddete maruz kaldığını bildirmiştir. Kadınların, şiddet davranışları arasından en sık bağırma, eleştiri ve azarlamaya maruz kaldıkları bulunmuştur (Ayrancı, Günay ve Ünlüoğlu, 2002). Sivas'ta 162 kadınla yapılan bir araştırmaya göre, kadınların %47,4' ü sözel şiddete, %21,4' ü ise duygusal şiddete maruz kalmaktadır (Güler, Tel ve Tuncay, 2005). Bu araştırmada, kadınlar şiddetin artmasının sebebini maddi sıkıntılar, iletişim problemleri, alkol-madde kullanımı, kıskançlık ve sevgi eksikliği olarak aktarmıştır.

Hacettepe Üniversitesi'ndeki öğrencilerle yapılan bir çalışma, katılımcıların yaklaşık %14'ünün partneri tarafından şiddete maruz kaldığını, on kişiden birinin ise partnerine şiddet uyguladığını ortaya koymuştur (Sünetçi ve diğer., 2016). Araştırma sonucuna göre partneri kısıtlayıcı davranmak, üzerinde baskı kurmak ve kontrol etmek, ilişkiyi yönetmeye çalışmak, partneri görmezden gelmek, partner adına kararlar vermek, kıyafeti ve arkadaşları gibi kişisel alanlarına karışmak ve müdahale etmek vb. duygusal istismar davranışları bireyler tarafından "şiddet" olarak görülmemektedir. Aynı şekilde, Fidan ve Yeşil (2018) tarafından 60 Sakarya Üniversitesi öğrencisi arasında yapılan bir çalışmada, kız öğrencilerin hepsinin duygusal şiddete maruz kaldığına ancak maruz kaldığı şiddeti normalleştirerek ve gerekçelendirerek partnerin karakteri, sosyal çevre ve kendi davranışlarına bağladıklarına dair bulgular ortaya konmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, şiddetin yaşanması sonucunda kadın katılımcılardan 5' i, erkek katılımcılardan ise 10'u ilişkisi bitirmiştir. Katılımcıların birçoğu ilişkisine devam etmiştir. Bu iki çalışma, duygusal istismar olsa bile ilişkilerin istikrarla devam edebildiğine dair sonuçlar ortaya koymuştur.

Ohnishi, Nakao, Shibayama, Matsuyama, Oishi ve Miyahara (2011), partner istismar davranışlarını tespit etmek için 274 öğrencinin katıldığı bir araştırma yapmışlardır. Katılımcıların istismar davranışları arasından en çok kontrol, sözel taciz ve cinsel ilişkiye zorlama davranışları gösterdikleri bulunmuştur. İlişkilerinde en çok duygusal istismara maruz kaldıklarını, bu davranışların çoğunlukla izin alınmadan telefonlarının kontrol edilmesi, nerede ve kiminle olduklarını sorgulayan gergin davranışlar olduğunu belirtmişlerdir. Araştırma sonucuna göre katılımcıların hepsi

romantik ilişkisinde en az bir kere istismar davranışında bulunduğunu ve partnerinin de kendisini istismar eden davranışlarda bulunduğunu ifade etmiştir.

Liu, Alloy, Abramson, Iacoviello ve Whitehouse (2009)'ın duygusal istismar ve depresyon ilişkine dair yaptıkları bir araştırmada 165 yetişkin 30 ay boyunca takip edilmiştir. Depresif atağa neden olan yaşam olayları ve mevcut duygusal istismar düzeyi altı haftada bir yapılan görüşmelerle değerlendirilmiştir. Eşler ve otorite tarafından uygulanan duygusal istismarın umutsuzluk depresyonu ataklarının gelişmesine zemin hazırladığı ve depresyon başlangıcını yordadığı görülmüştür.

1.3.2. İlişki İstikrarı İle İlgili Araştırmalar

İlişki istikrarı kavramı literatürde ilişki doyumu, yatırım ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme olarak 3 alt boyutta incelenmektedir. Bu bölümde bu alt boyutlarla ilgili araştırmalara yer verilecektir.

İlişki doyumu ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında cinsiyet bakımından anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşan araştırmalar mevcuttur (Malatyalı ve Sunal, 2020; Uzun, 2017). Bazı araştırmalarda ise kadınların erkeklere oranla daha fazla doyum aldıklarını gösteren bulgulara rastlanmıştır (Yılmaz, 2019; Rusbult ve diğer., 1986). İlişki yatırımına dair yapılan çalışmaların çoğunda kadınların erkeklere göre ilişkiye yatırım düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Fitzpatrick ve Sollie, 1999). İlişki doyumunun yaş ile ilişkisi incelendiğinde de pek çok araştırmada anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yaş arttıkça ilişkiden alınan doyumun azaldığı bulgusuna ulaşan araştırmalar olduğu gibi (Buğa, 2009; Uzun, 2017), yaş ilerledikçe evli bireylerin genç yetişkinlere göre evliliklerinden daha fazla doyum aldıklarını gösteren araştırmalar da mevcuttur (Gorchoff, John ve Helson, 2008; Weinstein, Powers ve Laverghetta, 2010). İlişki süresinin ilişki doyumunu anlamlı olarak etkileyip etkilemediğine dair araştırmalarda tutarlı bir sonuca ulaşılamadığı görülmüştür. Bazı araştırmalar ilişkide eşle geçirilen süre arttıkça doyumun da o oranda artacağı sonucuna ulaşmıştır (Yılmaz, 2019). Kimi araştırmalarda ise, ilişki süresinin doyumla ilişkisinin olmadığını ortaya koyan bulgulara rastlanmaktadır (Rusbult ve diğerleri, 1998; Uzun, 2017).

Le ve Agnew (2003) 'in 52 çalışma ve 11.582 katılımcı içeren bir meta analiz çalışmasına göre, memnuniyet, yatırım ve alternatiflerin kalitesinin bağlılıkla yüksek oranda ilişkili olduğu bulunmuştur. Rusbult (1983)'un üniversite öğrencileriyle yaptığı boylamsal bir çalışmaya göre, daha yüksek düzeyde memnuniyet ve yatırımın yüksek bir bağlılık düzeyi yarattığı görülmüştür. Choice ve Lamke (1999)' in çalışmasına göre ilişki yatırımı, istismar içeren ilişkiler içinde olan bireylerin ilişkide kalma ve gitme kararını yordayan önemli bir faktördür.

Büyükşahin ve Hovardaoğlu (2007), evli/sözlü/nişanlı bireylerin flört ilişkisinde olan bireylere kıyasla ilişki doyumu ve ilişki yatırımlarının daha yüksek olduğu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeylerinin ise daha düşük olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Buna göre, evlilik ilişki doyumu ve yatırım miktarını arttırmakta, alternatifleri değerlendirme sıklığını ise azalmaktadır. Rusbult ve arkadaşları (1986) da benzer bir bulguya ulaşmıştır. Evli bireyler, evli olmayan bireylere kıyasla alternatiflerin kalitesini daha düşük algılamakta ve ilişkiye bağlanım düzeyleri daha yüksek olmaktadır.

1.3.3. Duygusal İstismar ve İlişki İstikrarı İle İlgili Araştırmalar

Marshall (1996)' ın kadınlarda psikolojik şiddet araştırmasına göre, duygusal istismar kurbanların ilişki doyumunu azaltmakta ve ilişkiyi bitirme eğilimlerini arttırmaktadır. Pek çok araştırma bireylerin ilişkiyi sürdürme eğilimleri ve ilişkideki fiziksel şiddet arasındaki ilişkiye değinmektedir. Şiddetin psikolojik boyutunu inceleyen bir araştırmada, duygusal istismar/şiddetin varlığının bireyin ilişkiyi sürdürme eğilimini fiziksel istismarın varlığına göre daha yüksek düzeyde yordadığı bulunmuştur (Gortner, Gollan ve Jacobson, 1997). İstismar mağdurlarıyla yapılan bir araştırma, bireylerin ilişkilerinde şiddetin diğer türleri var olsa bile, ilişkilerini bitirme sebeplerinin duygusal istismar olduğunu ortaya koymuştur (Edwards, Murphy, Tansill, Myrick, Probst, Corsa ve Gidycz, 2012).

Öte yandan, duygusal istismarın bireyin ilişkiyi bitirme eğilimini etkilediğini gösteren birçok çalışma bulunsa da istismarcısıyla ilişkisini sürdüren insan sayısı azımsanamayacak kadar fazladır (Edwards ve diğer., 2012). İstismar mağdurlarının barındığı evlerde kalan kadınların %40'ı eşlerine geri dönmektedir (Rusbult ve Martz,

1995). Bireylerin duygusal istismara rağmen ilişkide kalmalarının pek çok sebebi olabilir. Sackett and Saunder (1999), duygusal istismara maruz kalındığında bireyin özgüveni, yeni bir hayat kurma motivasyonu ve ilişki becerilerinin azaldığını ortaya koymuşlardır. Benzer şekilde, istismar mağdurlarının ilişkiyi kurtarmak için istismarı görmezden gelme, normalleştirme eğilimleri ve ilişkinin olumlu-olumsuz yönlerini değerlendirme konusunda kafa karışıklığı yaşamaları ilişkiyi sürdürme eğilimlerini yordayabilmektedir (Dardis, Edwards, Kelley ve Gidycz, 2013).

İlişki doyumu ve romantik ilişki istismarı ile ilgili yapılan bir çalışmada, romantik ilişki istismarı ile çiftlerin ilişki doyumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Shortt, Capaldi, Kim ve Laurent, 2010). Buna göre, romantik ilişkide istismar arttıkça, çiftlerin ilişki doyumları azalmaktadır. Williams ve Frieze (2005)'e göre ise ilişki doyumu düşük olan çiftler ile ilişki doyumu yüksek olan çiftlerin ilişkilerinde şiddetle karşılaşma oranları hemen hemen aynıdır.

Rhatigan ve Street (2005), Şiddete Müdahale Programı'ndaki kadınlarla yaptığı araştırmada, ilişkiye bağlılık düzeyinin ilişki doyumu, alternatifler ve ilişki yatırımıyla belirlendiği ve bağlılık düzeyinin ilişkiyi bitirme eğilimini öngördüğü bulgusuna ulaşmışlardır. Araştırmaya göre, maruz kalınan şiddet ve ilişki doyumu arasında negatif yönlü bir ilişki vardır. Ancak, şiddet uygulama ve ilişki doyumu, ilişki yatırımı, ilişkiyi bitirme niyeti arasında bağ bulunamamıştır. Araştırmacının yaptığı başka bir çalışmada ise, şiddete maruz kalmanın ilişki doyumu ve bağlılıkla negatif yönde, ilişkiyi bitirme kararı ile pozitif yönde bir ilişkisi olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Rhatigan ve Axom, 2006). Psikolojik şiddetin evli kadınlar tarafından bir ilişki maliyeti olarak görüldüğü ve bu durumun ilişki doyumu ve bağlılığını azalttığı saptanmıştır. Araştırma ayrıca psikolojik şiddet uygulama sıklığı arttıkça yatırım miktarının arttığına dair şaşırtıcı bir bulgu da ortaya koymaktadır.

Dardis ve arkadaşlarının (2013) istismara maruz kalan ve kalmayan iki öğrenci grubuyla yaptığı karşılaştırmalı araştırmanın bulgularına göre, iki grup arasında bağlılık, yatırım ve alternatifleri değerlendirme açısından bir fark bulunamamıştır. Araştırma, istismara maruz kalan bireylerin ilişki doyumunun daha düşük olduğu bulgusunu ortaya koymaktadır. Buna paralel olarak, evlilik doyumu ve aile içi şiddet arasındaki ilişkiyi inceleyen, 100 evli kadınla yapılan bir çalışmaya göre aile içi şiddete maruz kalan kadınlarda evlilik doyumu maruz kalmayanlara kıyasla daha düşüktür (Yiğit, 2018).

BÖLÜM 2: YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın hipotezlerini sınamak amacıyla başvurulan yöntem ve kullanılan araçlar hakkında bilgi verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada kullanılan model ilişkisel tarama modelidir. Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişki ve düzeyi ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırmada romantik ilişkideki uygulanan ve maruz kalınan duygusal istismar bağımsız değişken, ilişki istikrarı bağımlı değişkendir. İlişki istikrarı ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki yatırımı olarak üç boyutta incelenmiştir.

2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni Türkiye'de yaşayan, 18 yaş üstü evli veya ilişkisi olan bireylerdir. Katılımcılar 279 kadın ve 124 erkek toplam 403 yetişkinden oluşmaktadır. Örnekleme ait bilgiler Tablo 1'de verilmiştir. Seçilen örneklemin evreni temsil etmesi için olabildiğince farklı kültürel ve ekonomik düzeydeki bireylere ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmaya, kendi iradesiyle katılmayı kabul eden, evli veya ilişkisi olan 18 yaş üzeri bireyler dâhil edilmiştir. Katılımcılara kimlik bilgileri sorulmamıştır. Katılımcılarla araştırmanın amacı ve başka bilimsel çalışmalarda da kullanılabileceği bilgisi paylaşılmıştır. Katılımcılarla Demografik Bilgi Formu, İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) ve Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği (ÇBDİÖ) online olarak paylaşılmıştır. Katılımcıların ölçekleri yalnız doldurmaları istenmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların betimsel özellikleri

Değişken	Gruplar	f	%
Cinsiyet	Kadın	279	69.2
	Erkek	124	30.8
	Toplam	403	100
Yaş	18-21 arası	43	10.7
	22-25 arası	99	24.6
	26-29 arası	115	28.5
	30-33 arası	81	20.1
	34 ve üzeri	65	16.1
	Toplam	403	100
Öğrenim durumu	İlk-ortaokul	2	.5
	Lise	25	6.2
	Lisans	295	73.2
	Lisansüstü	81	20.1
	Toplam	403	100
Medeni durum	Bekar	240	59.6
	Evli	163	40.4
	Toplam	403	100
Çalışma durumu	Çalışan	263	65.3
	Çalışmayan	140	34.7
	Toplam	403	100
Gelir durumu	0-2000	104	25.8
	2001-4000	100	24.8
	4001-6000	88	21.8
	6001 ve üstü	111	27.5
	Toplam	403	100

Tablo 1'de yer alan katılımcı bilgileri incelendiğinde kadın katılımcıların, lisans mezunlarının, bekârların, çalışanların ve 4000 TL ve daha düşük gelir düzeyine sahip katılımcıların çoğunlukta olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaşları 18-45 arasında değişmektedir. Katılımcıların %69,2'si kadın, %30,8'i erkektir. Medeni duruma bakıldığında katılımcıların %59,6'sı bekâr, %40,4'ü evlidir. Katılımcıların gruplandırılmamış yaş ortalaması 28.27, standart sapması ise 5.80'dir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla Demografik Bilgi Formu, İlişki İstikrarı Ölçeği ve Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği kullanılmıştır.

2.3.1. Demografik Bilgi Formu

Bu formda bireylerin yaş, cinsiyet, medeni durum, ilişki süresi, eğitim düzeyi, gelir ve çalışma durumu gibi demografik bilgileri edinmeye yönelik soruları yanıtlamaları istenmiştir. Demografik bilgi formunda toplam 7 soru bulunmaktadır.

2.3.2. İlişki İstikrarı Ölçeği

İlişki İstikrarı Ölçeği, Rusbult ve arkadaşları (1998) tarafından bireyin ilişkilerine yaptığı yatırımı, seçenekleri değerlendirme düzeyini, ilişki doyumu ve bağlanımını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin üç alt boyutu bulunmaktadır: İlişki doyumu, ilişki yatırımı ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme. Bu ölçeklerinin her biri 10 maddeden, üç ölçek toplamda 30 maddeden oluşmaktadır. Her bir ölçeğin ilk beş maddesi dört basamaklı (1= tamamen yanlış, 2= oldukça yanlış, 3= oldukça doğru, 4= tamamıyla doğru) likert tipi derecelendirme üzerinden, geri kalan maddeler ise 1 (tamamen yanlış) ile 9 (tamamıyla doğru) arasında likert tipi derecelendirme üzerinden değerlendirilmektedir. Ölçeklerden alınan puanların artışı, ölçeğin değerlendirdiği boyutun arttığını göstermektedir. Ölçeğin güvenilirlik ve geçerliliğini saptamak için ardı ardına üç çalışma gerçekleştirilmiştir (Rusbult ve diğer., 1998).

Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu (2005), hem evlilik hem flört ilişkisinde ilişkiyi sürdürme nedenlerini ölçen Türkçe bir ölçek olmadığı için Rusbult ve arkadaşları (1998) tarafından geliştirilen İlişki İstikrarı Ölçeği (Relationship Stability Scale; RSS)'nin Türkçe örneklem üzerinde geçerlilik ve güvenilirliğini incelemişlerdir. İlişki İstikrarı Ölçeği'nin Türkçe halinin geçerlilik ve güvenilirliğini ölçmek için ilişkisi olan 325 üniversite öğrencisiyle araştırma yapılmıştır. İİÖ'nün İlişki Doyumu alt ölçeği için Cronbach alfa katsayısı .90 bulunurken, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme alt ölçeği için .84, İlişki Yatırımı alt ölçeği için de .84 olarak bulunmuştur (Büyükşahin ve diğer., 2005). Araştırma sonucunda ölçeğin Türk örnekleminde geçerli ve güvenilir olduğu bulunmuştur.

2.3.3. Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği

Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği'ni Murphy ve Hoover 1999 yılında geliştirmiştir. Demirtaş, Sümer ve Murphy (2018) tarafından Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır. Toplam 56 maddeden oluşan ölçek likert tipinde ve ilişkilerde duygusal şiddeti farklı boyutlarıyla ölçmektedir. Ölçeğin uygulama boyutunun cronbach alfa içtutarlılık katsayısı .89, maruz kalma boyutunun ise .90'dır (Demirtaş ve diğer. ,2018).

Ölçekte bahsedilen deneyimlerin son altı ay içinde kaç kez yaşandığı sorulmakta ve eğer hiç olmadı ise 0 puan, bir kere=1, iki kere=2, üç-beş kere=3, altı-on kere=4, on bir-yirmi kere=5, 20'den fazla kere=6, ve son 6 ayda hiç olmadı ancak daha önce oldu=7 olarak işaretlenmektedir. Murphy ve Hoover (1999) "son 6 ayda hiç olmadı ancak daha önce oldu" ifadesi için alt boyut ve toplam puanlar alınırken 0 verilmesinin uygun olacağını belirtmişlerdir. Bundan dolayı "Hiç olmadı" ve "Son altı ayda hiç olmadı" seçenekleri 0 olarak puanlanmaktadır. Ölçek duygusal istismarı, kontrol, aşağılama, düşmanca geri çekilme ve tehdit olmak üzere dört boyutta ölçen bir ölçektir. Ölçekte her soru hem uygulama hem da maruz kalma açısından iki defa sorulmuştur. Ölçeğin uygulama boyutunun kontrol alt boyutunda 7 madde (1, 3, 5, 7, 9, 11, 13), aşağılama alt boyutunda 7 madde (15, 17, 19, 21, 23, 25, 27), düşmanca geri çekilme alt boyutunda 7 madde (29, 31, 33, 35, 37, 39, 41) ve tehdit alt boyutunda 7 madde (43, 45, 47, 49, 51, 53, 55) yer almaktadır. Ölçeğin maruz kalma boyutunun kontrol alt boyutunda 7 madde (2, 4, 6, 8, 10, 12, 14), aşağılama alt boyutunda 7 madde (16, 18, 20, 22, 24, 26, 28), düşmanca geri çekilme alt boyutunda 7 madde (30, 32, 34, 36, 38, 40, 42) ve tehdit alt boyutunda 7 madde (44, 46, 48, 50, 52, 54, 56) yer almaktadır. Kısaca özetlemek gerekirse, ölçekte tek sayı olarak numaralandırılmış maddeler uygulama, çift sayı olarak numaralandırılmış maddeler maruz kalma boyutları için olduğu söylenebilir.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırma nicel bir araştırma olarak tasarlanmış, verilerin toplanması ve analizinde nicel araştırma yöntemleri uygulanmıştır. Anket formu katılımcılara internet üzerinden online olarak ulaştırılmıştır.

Araştırma analizleri gerçekleştirilmeden önce veri kontrolü yapılmış ve cevapları geçerli olan 406 katılımcı olduğu belirlenmiştir. Bu katılımcılardan cinsiyetini "cinsiyetsiz" olarak işaretleyen 1 kişi ile "non-binary" olarak işaretleyen iki katılımcıya ait veriler analiz dışında bırakılmış ve toplam 403 katılımcının verileri ile analizler yürütülmüştür.

İstatistiksel analiz seçiminden önce normallik varsayımı test edilmiştir. Bu amaçla kutu grafikleri, Q-Q grafiği ve çarpıklık-basıklık değerleri incelenmiştir. Basıklık ve çarpıklık katsayılarının + 1,5 ve – 1,5 arasında ve normal dağılıma uygun (Tabachnick ve Fidell, 2013) olduğu görülerek parametrik testler kullanılmıştır. Gruplar arası farklılık testlerinde iki kategorili gruplarda Bağımsız Gruplar t-testi, ikiden fazla kategoriye sahip gruplarda Tek Yönlü ve Çok Değişkenli Varyans Analizi kullanılmıştır. Post Hoc testlerinin seçiminde varyansların homojenliği varsayımı Levene testi ile incelenmiştir. Varyansların homojen olduğu durumlarda Scheffe Testi, homojen olmadığı durumlarda Games-Howell Testi kullanılmıştır. Değişkenler arası ilişki analizlerinde Pearson Korelasyonu ve Basit Doğrusal Regresyon kullanılmıştır.

BÖLÜM 3: BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde araştırma sorularına göre elde edilen verilerin analizi ile ortaya çıkan bulgular sunulmuştur.

3.1. Cinsiyete Göre Duygusal İstismar ve İlişki İstikrarı

Araştırmanın birinci alt problemi kapsamında romantik ilişkide maruz kalınan ve uygulanan istismarın cinsiyete göre farklılaşma durumu incelenmiş ve elde edilen sonuçlar sırasıyla Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Romantik ilişkide maruz kalınan ve uygulanan istismarın cinsiyete göre farklılaşma durumuna ilişkin bağımsız gruplar *t* testi sonuçları

Değişkenler	**Gruplar**	**n**	**$\bar{x}$**	**ss**	**sd**	***t***	***p***
Romantik ilişkide maruz kalınan istismar	Kadın	279	25.22	22.75	201.69*	-3.09	.001
	Erkek	124	33.91	27.38			
Romantik ilişkide uygulanan istismar	Kadın	279	27.80	20.92	401	.459	.646
	Erkek	124	26.73	22.94			

Tablo 2'de görüldüğü gibi katılımcıların romantik ilişkide maruz kalınan istismar düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(201.69)}$= -3.09; p=.001). Erkeklerin maruz kaldığı duygusal istismar düzeyi ($\bar{x}$ =33.91) kadınlara göre ($\bar{x}$ =25.22) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Romantik ilişkide uygulanan istismarda ise cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

İlişki istikrarını oluşturan üç alt boyutun (ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki yatırımı) cinsiyete bağlı farklılaşmasını incelemek için bu boyutların lineer bileşkesi üzerinden Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) yapılmıştır. Sonuçlar, Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. İlişki istikrarının cinsiyete göre farklılaşma durumuna yönelik manova sonuçları

Bağımlı Değişken	Etki		Değer	F	Hipotez sd	Hata sd	*P*
İlişki istikrarı	Cinsiyet	Pillai's Trace	.024	3.27	3	399	.024

Manova sonuçlarına göre ilişki istikrarı alt boyutlarının lineer bileşke puanları cinsiyetlere göre istatistiksel bakımdan anlamlı derecede farklılaşmaktadır (Pillai's Trace= .024, $F_{(3-399)}$= 3,27, p<.05.) Farkların kaynağına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları aşağıda (Tablo 4) verilmiştir.

Tablo 4. İlişki istikrarının ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki yatırımı faktörlerinin cinsiyete göre farklılaşma durumuna ilişkin ANOVA sonuçları

		n, $\overline{x}$ ve ss Değerleri			ANOVA Sonuçları		
Değişken	Grup	n	$\overline{x}$	ss	sd	F	P
İlişki doyumu	Kadın	279	55,853	9,9186	1	,001	,981
	Erkek	124	55,879	9,741	401		
	Toplam	403	55,861	9,852			
Seçeneklerin niteliğinin değerlendirilmesi	Kadın	279	33,011	11,065	1	2,688	,102
	Erkek	124	34,992	11,487	401		
	Toplam	403	33,620	11,220			
İlişki yatırımı	Kadın	279	40,247	10,343	1	4,069	,044
	Erkek	124	42,532	10,830	401		
	Toplam	403	40,950	10,535			

Cinsiyete göre, gruplar arasında ilişki istikrarının ilişki yatırımı alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılığa rastlanmıştır ($F_{(1-401)}$=,4,069, p<,05) Bu bulguya göre, erkeklerin ilişki yatırımı düzeyi ($\overline{x}$ =42.53) kadınlara ($\overline{x}$ =42.53) göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. İlişki doyumu ve seçeneklerin niteliğini arama faktörlerinde ise cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

3.2. Medeni Duruma Göre Duygusal İstismar ve İlişki İstikrarı

Araştırmanın ikinci alt problemi kapsamında romantik ilişkide maruz kalınan, uygulanan istismar ile ilişki istikrarının medeni duruma göre farklılığı incelenmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo 5. Romantik ilişkide maruz kalınan ve uygulanan istismarın medeni duruma göre farklılaşmasına ilişkin bağımsız gruplar *t* testi sonuçları

Değişkenler	Gruplar	n	$\bar{x}$	ss	sd	*t*	*p*
Romantik ilişkide maruz kalınan istismar	Evli Bekar	163 240	30.39 26.20	27.13 22.56	401	1.68	.093
Romantik ilişkide uygulanan istismar	Evli Bekar	163 240	30.66 25.30	25.38 18.22	272.63*	2.32	.021

Tablo 5' de görüldüğü gibi katılımcıların romantik ilişkide uygulanan istismar düzeylerinde medeni duruma göre anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(272.63)}$= 2.32; p=.021). Evlilerin uyguladığı duygusal istismar düzeyi ($\bar{x}$ =30.66) bekarlara göre ($\bar{x}$ =25.30) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Romantik ilişkide maruz kalınan istismarda ise gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

İlişki istikrarını oluşturan üç alt boyutun medeni duruma bağlı farklılaşmasını incelemek için bu boyutların lineer bileşkesi üzerinden Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) yapılmıştır. Sonuçlar, Tablo 6 da verilmiştir,

Tablo 6. İlişki istikrarının medeni duruma göre farklılaşmasına yönelik MANOVA sonuçları

Bağımlı Değişken	Etki		Değer	F	Hipotez sd	Hata sd	*P*
İlişki istikrarı	Medeni Durum	Pillai's Trace	.063	8.94	3	399	.000

MANOVA sonuçları ilişki istikrarının üç alt boyutunun lineer bileşkesinin medeni duruma göre anlamlı derecede farklılaştığını göstermektedir (Pillai's Trace= .063, $F_{(3\text{-}399)}$= 8,94, p<.05.). Farkın hangi alt boyutlardan kaynaklandığını aşağıda verilen ANOVA sonuçlarında (Tablo 7) görülmektedir.

Tablo 7. İlişki istikrarının ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki yatırımı faktörlerinin medeni duruma göre farklılaşmasına ilişkin ANOVA sonuçları

		N, $\bar{x}$ ve ss Değerleri			ANOVA Sonuçları		
Değişken	Grup	n	$\bar{x}$	ss	sd	F	P
İlişki doyumu	Evli	163	55,6994	10,48993	1	,074	,786
	Bekar	240	55,9708	9,41529	401		
	Total	403	55,8610	9,85217			
Seçeneklerin niteliğinin değerlendirilmesi	Evli	163	31,6319	10,85423	1	8,763	,003
	Bekar	240	34,9708	11,28460	401		
	Total	403	33,6203	11,21953			
ilişki yatırımı	Evli	163	43,8098	10,15956	1	21,176	,000
	Bekar	240	39,0083	10,36125	401		
	Total	403	40,9504	10,53506			

İlişki istikrarının seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunda gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($F_{(1-401)}$=8,763, p<.05). Bekar katılımcıların seçeneklerin niteliğini arama düzeyleri ($\bar{x}$ =34.97), evli katılımcılara göre ($\bar{x}$ =31.63) anlamlı düzeyde daha yüksektir. İlişki yatırımı boyutunda da gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($F_{(1-401)}$=8,763, p<.05.) Evli katılımcıların ilişki yatırımı düzeyleri ($\bar{x}$ =43.80) bekarlara ($\bar{x}$ =39,00)göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. İlişki doyumunda ise gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

3.3. Çalışma Durumuna Göre Duygusal İstismar ve İlişki İstikrarı

Araştırmanın üçüncü alt problemi kapsamında romantik ilişkide maruz kalınan, uygulanan istismar ile ilişki istikrarının ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini arama, ilişki yatırımı faktörlerinde çalışma durumuna göre farklılaşma olup olmadığı incelenmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 8 sunulmuştur.

Tablo 8. Romantik ilişkide maruz kalınan ve uygulanan istismarın çalışma duruma göre farklılaşmasına ilişkin bağımsız gruplar *t* testi sonuçları

Değişkenler	Gruplar	n	$\bar{x}$	ss	sd	*t*	*p*
Romantik ilişkide maruz kalınan istismar	Çalışan	263	26.90	24.50	401	-1.10	.268
	Çalışmayan	140	29.75	24.66			
Romantik ilişkide uygulanan istismar	Çalışan	263	26.31	22.14	401	-1.48	.139
	Çalışmayan	140	29.65	20.26			

Çalışma durumuna bağlı maruz kalınan ve uygulanan istismar puanlarının Bağımsız Gruplar t Testi ile incelenmesi sonucunda; her iki değişkende de gruplar arasında istatistiksel bakımdan bir fark olmadığı anlaşılmıştır (p>,05).

İlişki istikrarı alt boyutlarının bileşke puanlarının katılımcıların çalışma durumuna göre kıyaslanmasını içeren MANOVA sonuçları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. İlişki istikrarının çalışma durumuna göre farklılaşmasına ilişkin MANOVA sonuçları

Bağımlı Değişken	Etki		Değer	F	Hipotez sd	Hata sd	*p*
İlişki istikrarı	Çalışma Durumu	Pillai's Trace	.036	4.97	3	399	.002

İlişki istikrarı alt boyutlarının lineer bileşke puanları katılımcıların çalışıp çalışmadığına göre anlamlı derecede farklılaşmaktadır (Pillai's Trace= .036, $F_{(3\text{-}399)}$= 4,97, p<.05.). Farkın hangi boyutlardan kaynaklandığını belirlemek için yapılan ANOVA analizi sonuçları aşağıda (Tablo 10) verilmiştir.

Tablo 10. İlişki istikrarının ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki yatırımı faktörlerinin çalışma durumuna göre farklılaşmasına ilişkin ANOVA sonuçları

		N, $\bar{x}$ ve ss Değerleri			ANOVA Sonuçları		
Değişken	Grup	n	$\bar{x}$	ss	sd	F	p
İlişki doyumu	Çalışan	263	56,4981	9,28015	1	3,183	,075
	Çalışmayan	140	54,6643	10,77875	401		
	Total	403	55,8610	9,85217			
Seçeneklerin niteliğinin değerlendirilmesi	Çalışan	263	34,7947	11,03549	1	8,448	,004
	Çalışmayan	140	31,4143	11,26910	401		
	Total	403	33,6203	11,21953			
İlişki yatırımı	Çalışan	263	41,0000	10,95724	1	,017	,897
	Çalışmayan	140	40,8571	9,72986	401		
	Total	403	40,9504	10,53506			

Tablo 4' de görüldüğü gibi çalışma durumuna göre ilişki istikrarının seçeneklerin niteliğini arama boyutunda gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($F_{(1-401)}$= 8,448, p<.05). Çalışan katılımcıların seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi ($\bar{x}$ =34.79) çalışmayan katılımcılara ($\bar{x}$ =31.41) göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. İlişki doyumu ve ilişki yatırımı faktörlerinde ise gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

3.4. İlişki Süresine Göre Duygusal İstismar ve İlişki İstikrarı

Araştırmanın dördüncü alt problemi kapsamında romantik ilişkide maruz kalınan, uygulanan istismar ile ilişki istikrarının ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini arama, ilişki yatırımı faktörlerinde ilişki süresine göre farklılaşma durumu incelenmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11. Romantik ilişkide maruz kalınan ve uygulanan istismarın ilişki süresine göre farklılaşma durumuna ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları

Değişken	Gruplar	n	$\bar{x}$	ss	F	sd	p
Romantik ilişkide maruz kalınan istismar	1 yıla kadar (1)	68	27.11	21.00	1.17	2	.311
	1 yıldan 3 yıla kadar (2)	127	25.25	21.64		400	
	3 yıl ve üzeri (3)	208	28.94	21.63			
	Toplam	403	27.47	21.54			
Romantik ilişkide uygulanan istismar	1 yıla kadar (1)	68	27.57	24.13	.424	2	.655
	1 yıldan 3 yıla kadar (2)	127	26.39	25.31		400	
	3 yıl ve üzeri (3)	208	28.92	24.30			
	Toplam	403	27.89	24.56			

Romantik ilişkide maruz kalınan ve uygulanan istismar puanlarında ilişki süresine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (p>,05).

İlişki istikrarı alt boyutlarının bileşke puanlarının katılımcıların ilişki sürelerine göre karşılaştırılmasını içeren MANOVA sonuçları Tablo 12' de verilmiştir.

Tablo 12. İlişki istikrarının ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki yatırımı alt boyutlarının bileşkesinin ilişki süresine göre farklılaşma durumuna ilişkin MANOVA sonuçları

Bağımlı Değişken	Etki		Değer	F	Hipotez sd	Hata sd	*p*
İlişki istikrarı	İlişki Süresi	Pillai's Trace	.070	3.17	9	1197	.001

Manova sonuçlarına göre ilişki istikrarı alt boyutlarının lineer bileşke puanları ilişki süresine göre istatistiksel bakımdan anlamlı derecede farklılaşmaktadır (Pillai's Trace= .070, $F_{(9\text{-}1197)}$= 3.17, p=.001). Farkların kaynağına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları aşağıda (Tablo 13) verilmiştir.

Tablo 13. İlişki istikrarının ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki yatırımı faktörlerinin ilişki süresine göre farklılaşma durumuna ilişkin ANOVA sonuçları

		N, $\overline{x}$ ve ss Değerleri			ANOVA Sonuçları		
Değişken	Grup	n	$\overline{x}$	ss	sd	F	p
İlişki doyumu	1 yıla kadar	68	54,4265	10,64813	2	1,056	,349
	1 yıldan 3 yıla kadar	127	56,5748	9,47722	400		
	3 yıl ve üzeri	208	55,8942	9,80527			
	Total	403	55,8610	9,85217			
Seçeneklerin niteliğinin değerlendirilmesi	1 yıla kadar	68	36,9706	12,33242	2	3,710	,025
	1 yıldan 3 yıla kadar	127	32,8110	10,68208	400		
	3 yıl ve üzeri	208	33,0192	11,01469			
	Total	403	33,6203	11,21953			
İlişki yatırımı	1 yıla kadar	68	35,9118	10,75887	2	12,060	,000
	1 yıldan 3 yıla kadar	127	40,4724	9,41362	400		
	3 yıl ve üzeri	208	42,8894	10,57717			
	Total	403	40,9504	10,53506			

Tablo 13'de görüldüğü gibi ilişki süresine göre ilişki istikrarının seçeneklerin niteliğini arama boyutunda gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($F_{(2-400)}$= 3.71; p=.025). Farkın kaynağını belirlemek için yapılan Post-Hoc Scheffe testi sonuçlarına göre, ilişki süresi 1 yıla kadar olan grubun seçeneklerin niteliğini arama düzeyi ($\overline{x}$ =36.97) ilişki süresi 1-3 yıl arası olan ($\overline{x}$ =32.81) grup ve ilişki süresi 3 yıl ve üzeri olan ($\overline{x}$ =33.01) gruptan anlamlı düzeyde daha yüksektir. İlişki istikrarının ilişki yatırımı boyutunda da gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($F_{(2-400)}$= 12.06; p=.000). İlişki süresi 1 yıla kadar olan grubun ilişki yatırımı düzeyi ($\overline{x}$ =35.91), ilişki süresi 1-3 yıl arası olan ($\overline{x}$ =40.47) gruptan ve ilişki süresi 3 yıl ve üzeri olan ($\overline{x}$ =42.88) gruptan anlamlı düzeyde daha düşüktür. Bu bulguya göre ilişki süresi arttıkça ilişkiye olan yatırım da artmaktadır. İlişki doyumu boyutunda ilişki süresine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

3.5. Maruz Kalınan Duygusal İstismar ve İlişki İstikrarı (İlişki Doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme, İlişki Yatırımı) Arasındaki İlişki

Araştırmanın beşinci alt problemi kapsamında romantik ilişkide maruz kalınan istismar ile ilişki istikrarının ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini arama, ilişki yatırımı faktörleri arasındaki ilişkiler incelenmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 14'de sunulmuştur.

Tablo 14. Romantik ilişkide maruz kalınan duygusal istismar ile ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki yatırımı arasındaki ilişkiler

Değişkenler	1	2	3	4
1. Maruz kalınan duygusal istismar	1			
2. İlişki doyumu	-.484**	1		
3. Seçeneklerin niteliğini değerlendirme	.095	-.200**	1	
4. İlişki yatırımı	.069	.230**	-.307**	1

**<.01,

Tablo 14'de görüldüğü gibi romantik ilişkide maruz kalınan duygusal istismar ile ilişki doyumu arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (r=-.484, p=.000). Maruz kalınan duygusal istismar düzeyi arttıkça ilişki doyumu azalmaktadır. Romantik ilişkide maruz kalınan duygusal istismar ile seçeneklerin niteliğini değerlendirme (r=.095, p=.056) ve ilişki yatırımı (r=.069, p=.168) arasındaki ilişkiler istatistiksel olarak anlamlı değildir.

3.6. Uygulanan Duygusal İstismar ve İlişki İstikrarı Arasındaki İlişki

Araştırmanın altıncı alt problemi kapsamında romantik ilişkide uygulanan istismar ile ilişki istikrarının ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini arama, ilişki yatırımı faktörleri arasındaki ilişkiler incelenmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 15'de sunulmuştur.

Tablo 15. Romantik ilişkide uygulanan duygusal istismar ile ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki yatırımı arasındaki ilişkiler

Değişkenler	1	2	3	4
1. Uygulanan duygusal istismar	1			
2. İlişki doyumu	-.409**	1		
3. Seçeneklerin niteliğini değerlendirme	.102*	-.200**	1	
4. İlişki yatırımı	.105*	.230**	-.307**	1

**<.01, *<.05

Tablo 15'de görüldüğü gibi romantik ilişkide uygulanan duygusal istismar ile ilişki doyumu arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (r=-.409, p=.000). Uygulanan duygusal istismar düzeyi arttıkça ilişki doyumu azalmaktadır. Romantik ilişkide uygulanan duygusal istismar ile seçeneklerin niteliğini değerlendirme (r=.102, p=.040) ve ilişki yatırımı (r=.102, p=.035) arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır.

3.7. Romantik İlişkide Maruz Kalınan İstismarın İlişki İstikrarının İlişki Doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Arama, İlişki Yatırımı Boyutlarını Yordama Gücüne Yönelik Bulgular

Romantik ilişkide maruz kalınan ve uygulanan istismarın ilişki istikrarını yordama gücünü belirlemek için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmış ancak bağımsız değişkenler arasında çoklu ortak doğrusallık (r=.882) olduğu tespit edilmiştir. Analize devam edebilmek için yüksek ilişkili değişkenlerden uygulanan istismar değişkeni analizden çıkarılarak basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Maruz kalınan duygusal istismarın bağımsız değişken, ilişki istikrarının boyutlarının bağımlı değişken olduğu üç basit regresyon modeli oluşturularak test edilmiştir. Maruz kalınan istismarın ilişki doyumunu yordama gücüne ilişkin regresyon analizi sonucu Tablo 16' de verilmiştir.

Tablo 16. Romantik ilişkide maruz kalınan istismarın ilişki doyumunu yordama gücüne ilişkin basit doğrusal regresyon analizi sonuçları

Değişken	b	Standart hata	β	*t*	*P*
Sabit	61.28	.65		94.14	.000
Maruz kalınan istismar	-.194	.02	-.48	-11.08	.000
R= .48 R^2=.24 $F_{(1-401)}$= 122.93 p=.000					

Tablo 16'ya göre romantik ilişkide maruz kalınan istismarın ilişki doyumunu yordama gücüne ilişkin kurulan model istatistiksel olarak anlamlıdır ($F_{(1-401)}$=122.93, p=.000). Bu sonuca göre maruz kalınan istismar ilişki doyumundaki varyansın %24'ünü açıklamaktadır.

Romantik ilişkide maruz kalınan istismarın seçeneklerin niteliğini arama düzeyini yordamak amacıyla basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 17'de sunulmuştur.

Tablo 17. Romantik ilişkide maruz kalınan istismarın seçeneklerin niteliğini arama düzeyini yordama gücüne ilişkin basit doğrusal regresyon analizi sonuçları

Değişken	b	Standart hata	β	*T*	*P*
Sabit	32.40	.84		38.42	.000
Seçeneklerin niteliğini arama	.043	.02	.09	1.91	.056
R= .09 R^2=.01 $F_{(1-401)}$= 3.66 p=.056					

Tablo 17'ye göre romantik ilişkide maruz kalınan istismarın seçeneklerin niteliğini arama düzeyini yordama gücüne ilişkin kurulan model istatistiksel olarak anlamlı değildir ($F_{(1-401)}$=3.66, p=.056). Bu sonuca göre katılımcıların maruz kalınan istismar düzeylerinin ilişkide seçeneklerin niteliğini arama düzeyleri üzerinde yordayıcı bir rolü bulunmamaktadır.

Romantik ilişkide maruz kalınan istismarın ilişki yatırımı düzeyini yordamak amacıyla basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 18'de sunulmuştur.

Tablo 18. Romantik ilişkide maruz kalınan istismarın ilişki yatırımı düzeyini yordama gücüne ilişkin basit doğrusal regresyon analizi sonuçları

Değişken	B	Standart hata	β	*t*	*p*
Sabit	40.12	.79		50.55	.000
İlişki yatırımı	.029	.02	.07	1.38	.168
R= .07 R^2=.01 $F_{(1-401)}$= 1.91 p=.168					

Tablo 18'e göre romantik ilişkide maruz kalınan istismarın ilişki yatırımı düzeyini yordama gücüne ilişkin kurulan model istatistiksel anlamlı değildir ($F_{(1-401)}$=1.91, p=.168). Bu sonuca göre katılımcıların maruz kalınan istismar düzeylerinin ilişki yatırımı üzerinde yordayıcı bir rolü bulunmamaktadır.

BÖLÜM 4: TARTIŞMA

Bu bölümde romantik ilişkisi olan bireylerin ilişki istikrarı (ilişki doyumu, seçeneklerin niteliği, ilişki yatırımı) ile maruz kalınan ve uygulanan duygusal istismarın demografik değişkenler ve birbirleri arasındaki ilişkiye dair bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir.

4.1. Demografik Değişkenlere Yönelik Elde Edilen Bulguların Yorumlanması ve Tartışılması

Duygusal istismar uygulama boyutunun demografik değişkenlere göre incelenmesine yönelik yapılan analiz sonucunda, uygulama boyutu ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Alanyazında erkeklerin kadınlara kıyasla psikolojik şiddet uygulamaya daha eğilimli olduğuna dair bulgular olduğu gibi (Kepir-Savoly, Ulaş ve Demirtaş-Zorbaz, 2014), araştırma bulgularına paralel şekilde cinsiyete göre farklılaşmadığına dair bulgular içeren araştırmalar da mevcuttur (Forke ve diğer., 2008). Duygusal istismar uygulama ve medeni durum arasındaki ilişkiye dair yapılan analiz sonucunda, evli bireylerin duygusal istismar uygulama düzeyinin evli olmayanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, literatürü destekler niteliktedir (Mıhçıokur ve Akın, 2015; Stets ve Strauss, 1990). Duygusal istismar uygulama ve çalışma durumu değişkeni değerlendirildiğinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Çalışan veya işsiz olan bireylerin duygusal istismar uygulama düzeyi benzerdir. Bu sonuç şiddetin ortaya çıkma nedenlerinden birinin "işsizlik" olduğu bulgusunun (Ünal, 2005) aksi bir bulgu ortaya koymaktadır. Romantik ilişkide duygusal istismar uygulama düzeyi ilişki süresi bakımından anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Birçok çalışma ilişki süresi arttıkça istismar uygulama düzeyinin arttığını ortaya koysa da (Mıhçıokur ve Akın, 2015; Giordano, Soto, Manning ve Longmore, 2010) son dönemdeki çalışmalar araştırma bulgusuna paralel nitelikte ilişki süresiyle istismar uygulama arasında anlamlı ilişki olmadığını bulgulamışlardır (Vatandaşlar ve Sümer, 2019).

Duygusal istismara maruz kalma boyutunun demografik değişkenlere göre incelenmesine yönelik yapılan analiz sonucunda, cinsiyete göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Erkeklerin maruz kaldığı duygusal istismar düzeyi kadınlara kıyasla

anlamlı düzeyde yüksektir. Bu alanda yürütülen çalışmalarda genellikle kadınların istismara daha çok maruz kaldığı varsayıldığı için araştırmalar ağırlıklı olarak kadınlarla yapılmaktadır. Bu varsayımı destekleyen araştırmalar (Ayrancı ve diğerleri, 2002; Swindell ve diğer., 2005; Forke ve diğer., 2008) olduğu gibi, erkeklerin daha fazla duygusal istismara maruz kaldığını (Özcan, 2009; Su ve diğer., 2011) gösteren araştırmalar da mevcuttur. Bazı araştırmalarda ise duygusal şiddete maruz kalma düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunmuştur (Hatipoğlu-Sümer ve Toplu, 2011). Literatüre bakıldığında erkeklere yönelik psikolojik şiddeti araştıran çalışma sayısı çok azdır (Adak, 2013). Bu nedenle de erkeklerin kadınlara kıyasla daha fazla duygusal şiddete maruz kalma sebepleri tam olarak bilinmemektedir. Erkeklerin sözel ve duygusal şiddeti kabul ve tolere etme düzeylerinin kadınlara kıyasla yüksek olması, cinsiyet rolü baskısı, maskülenliğinin sorgulanacağı korkusu ile bu durumu aktarmamaları, toplumun ve medyanın şiddeti kadına yönelik olarak değerlendirme eğilimi, duygusal şiddetin fiziksel şiddet kadar görünür olmaması gibi sebepler erkeğe yönelik şiddetin yeterince raporlanamamasına sebep olmuş olabilir (Forke ve diğer., 2008; Sakarya, 2013). Duygusal istismara maruz kalma ile çalışma durumu, ilişki süresi ve medeni durum değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu bulgular literatür ile farklılık göstermektedir. Pek çok çalışmada çalışmayan bireylerin, çalışanlara kıyasla daha fazla duygusal istismara maruz kaldığı bulgusuna ulaşılmıştır (Özcan, 2009). Utkan (2019) ve Özcan (2009) yaptıkları çalışmalarda evli kadınların daha fazla duygusal istismara maruz kaldığı bulgusuna ulaşmıştır. Utkan (2019) çalışmasında ilişki süresi arttıkça maruz kalınan duygusal şiddetin de arttığı sonucunu ortaya koymuştur.

İlişki istikrarı cinsiyetlere göre istatistiksel bakımdan anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Farkın kaynağını bulmaya yönelik yapılan analiz sonucuna bakıldığında, cinsiyetler arasında ilişki doyumu ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme alt boyutları açısından anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Bu sonuç, literatürdeki araştırmaları desteklemektedir (Malatyalı ve Sunal, 2020; Uzun, 2017; Şahin, 2015; Akbalık-Doğan, 2010). Cinsiyete göre, gruplar arasında anlamlı fark ilişki istikrarının ilişki yatırımı alt boyutunda bulunmuştur. Sonuçlara göre, erkekler kadınlara kıyasla ilişkilerine daha fazla yatırım yapmaktadır. Bu sonucu destekleyen araştırmalar olduğu gibi (Akbalık-Doğan, 2020), kadınların daha fazla yatırım yaptığı bulgusunu ortaya

koyan araştırmalar da mevcuttur (Fitzpatrick ve Sollie, 1999). Medeni duruma göre ilişki istikrarı değerlendirildiğinde, seçeneklerin niteliğini değerlendirme alt boyutunun anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Bu bulgu literatürü destekler niteliktedir (Rusbult ve diğer., 1986; Büyükşahin ve Hovardoğlu, 2007). Bekâr bireylerin evlilere kıyasla alternatif seçenekleri değerlendirme düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bunun sebebi, evli bireylerin ilişkiye yatırım ve bağlanımlarının bekârlara kıyasla daha yüksek olması olabilir. İlişki istikrarının seçeneklerin niteliğini arama alt boyutunun ilişki süresi ve çalışma durumu açısından değerlendirilmesine yönelik analizde farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlişki süresi 1 yıla kadar olan bireylerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi, 1 yıldan daha uzun ilişkisi olan bireylere göre daha yüksektir. Buğa (2009)'nın araştırması bu bulguyla paralel sonuçlar ortaya koyarken birçok araştırma iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır (Uzun, 2017; Şahin, 2015). İlişki süresi 1 yıla kadar olan bireylerin ilişki yatırımı da diğer gruplara göre daha düşük bulunmuştur. Birlikte geçirilen zaman arttıkça ilişkiye bağlanımın, bağlanım arttıkça da yatırımın arttığı düşünülebilir. Çalışan bireylerin seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi ise çalışmayanlara kıyasla daha yüksektir. Literatürde çalışma durumu ile seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğuna dair araştırmalara rastlanmamıştır. Bu araştırma bulgusunun sebebi, çalışan bireylerin sosyal açıdan daha aktif olması ve alternatif seçenekler yaratma ihtimalinin daha fazla olması olabilir.

4.2. Değişkenler Arası İlişkiye Ait Bulguların Değerlendirmesi

Duygusal istismar uygulama boyutu ile ilişki istikrarı alt boyutları arasındaki ilişkiye dair analiz sonucuna göre, duygusal istismar uygulama ile ilişki doyumu arasında anlamlı düzeyde negatif, duygusal istismar ile seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki yatırımı arasında ise düşük düzeyde pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bireyin ilişkide partnerine uyguladığı istismar düzeyi arttıkça, ilişkisinden aldığı doyum düzeyi düşmektedir. Bu ilişkinin çift yönlü olduğu söylenebilir. İstismar uygulayan bireyin kendisinin de ilişkiden doyum sağlayamadığı ve memnun olmadığı veya ilişki doyumu düşük olan bireyin duygusal istismar uygulamaya daha eğilimli olduğu düşünülebilir. İlişkide duygusal istismar uygulama düzeyi arttıkça ilişki yatırımı ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyi de

artmaktadır. Bu sonuca göre, bireyler duygusal istismar uyguladıkları partnerlerle ilişkisine daha çok yatırım yapmakta ve/veya ilişkiye yatırım miktarı yüksek olduğunda istismar uygulamaya daha eğilimi olmaktadır. Zeren-Çelik (2020), Rhatigan ve Axom (2006) çalışmalarında ilişki yatırım düzeyinde artış olduğunda, bireylerin ilişkisinde uyguladığı psikolojik flört şiddetine yönelik tutum düzeylerinin arttığını bulgulamışlardır. Araştırma sonuçları bu bulguları destekler niteliktedir. Bireylerin ilişkiye yatırım düzeyi yüksek olduğunda ilişki biterse oluşacak kayıp miktarı daha fazla algılanabilmektedir; bu durum da bireylerin kontrol ve baskı gibi duygusal istismar/şiddet yöntemleri kullanarak partneri ilişkide tutma çabasıyla sonuçlanıyor olabilir. Duygusal istismar uygulama düzeyinde artış olduğunda, seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyinde de artış olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bireylerin farklı seçeneklerin varlığında, partnere duygusal istismar uygulamaya daha eğilimli olduğu söylenebilir. İhtiyaçların karşılanabileceği diğer ilişkilerin varlığında bireyler var olan ilişkisinin sağlıklı yürümesini daha az önemsiyor ve daha düşük bağlılık hissediyor olabilir. Bir diğer sebep ise, duygusal istismar uygulayan bireyin ilişki doyumu düşük olduğu için farklı seçenekleri değerlendirmeye daha eğilimli oluyor olması olabilir. Ancak, Rhathigan ve Street (2005) çalışmalarında duygusal istismar uygulama ve ilişki istikrarı alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koymuştur.

Duygusal istismar maruz kalma boyutu ile ilişki istikrarı alt boyutu değişkenleri arasındaki ilişki analizine göre, maruz kalınan duygusal istismar ile ilişki doyumu arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. Maruz kalınan istismar düzeyinde artış olduğunda, ilişki doyum düzeyinde düşüş olmaktadır. Bu sonuç literatürü desteklemektedir. Duygusal istismar bireyler tarafından bir bedel olarak algılanmakta ve bedellerin fazla olması bireyin ilişki doyumunu düşürmektedir (Rhatigan ve Street, 2005; Marshall, 1996). Literatürdeki yaygın bulgunun aksine, maruz kalınan duygusal istismar ile ilişki yatırımı ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Literatürde maruz kalınan duygusal istismar arttıkça ilişki yatırımının düştüğü, seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyinin arttığı bulgusu yaygın olsa da (Rhatigan ve Street, 2005), iki değişken arasında anlamlı ilişki olmadığı bulgusuna ulaşan bazı araştırmalar da mevcuttur (Toplu-Demirtaş, Sümer ve White, 2013; Dardis ve diğer., 2013).

4.3. Duygusal İstismarın İlişki İstikrarı Alt Boyutlarını (İlişki doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme, İlişki Yatırımı) Yordamasına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Romantik ilişkide maruz kalınan istismarın ilişki istikrarı alt boyutu olan ilişki doyumunu yordama gücü istatiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre maruz kalınan istismar, ilişki doyumundaki varyansın %24'ünü açıklamaktadır. Bu bulguyla birlikte maruz kalınan duygusal istismar arttıkça, ilişki doyum düzeyinde düşüş olduğu bulgusu da göz önüne alınırsa, duygusal istismarın varlığının ilişki doyumunun düşmesinin önemli sebeplerinden biri olduğu varsayılabilir. Fakat maruz kalınan duygusal istismar ilişki istikrarını belirlediği varsayılan seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki yatırımını anlamlı düzeyde yordamamaktadır. Bu bulguya göre, ilişkide duygusal istismara maruz kalmanın bireylerin alternatif seçenekleri değerlendirme ve ilişkiye yatırım yapma eğilimlerini anlamlı düzeyde etkilemediği söylenebilir. Bu bulgu Rhathigan ve Axsom (2006)'ın çalışmasındaki bulguları destekler niteliktedir. Araştırmalarına göre ilişki doyumu, bağlılık ve duygusal istismar arasındaki ilişkide diğer boyutlara (seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki yatırımı) kıyasla kritik bir aracı rol oynamaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın önemli bulgularından biri, erkeklerin kadınlardan daha fazla duygusal istismara maruz kalmasıdır. Bu, genel kanının aksine bir bulgudur. Literatürdeki çalışmaların önemli bir kısmı, kadınların maruz kaldığı şiddet ve istismar üzerinedir. Gelecek araştırmalar, duygusal istismarı erkekler açısından da inceleyebilir. Farklı istismar türlerinin cinsiyetler arası değişkenliğine daha geniş örneklem grubuyla bakılabilir.

Bu araştırma ilişkisi olan bireylerle yapılmıştır. Gelecek çalışmalar farklı medeni durumdaki (nişanlı, sözlü), boşanmış veya ayrılık sürecinde olan bireylerle yapılabilir. Partnerlerin ikisi de çalışmaya dâhil edilebilir.

Araştırmada çalışan ve çalışmayan bireylerin duygusal istismar uygulama düzeyinde farklılaşma olmadığı bulgulanmıştır. Gelecek çalışmalar medeni durum ve çalışma değişkenlerini bir arada ele alarak işsizliğin evlilikte kadına şiddetin sebeplerinden biri olduğu yaygın kanısını geniş örneklem grubuyla test edebilir.

Romantik ilişkideki duygusal istismar konusunda yapılan araştırma sayısı özellikle ülkemizde yeterli sayıda değildir. Bu konuyla ilgili araştırmalar yapılması ve farklı bulgular ortaya konması önemlidir. Araştırmada duygusal istismara maruz kalmanın ilişki doyumunu yordadığı, ancak ilişki yatırımı ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyini yordamadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bireylerin duygusal istismara maruz kaldıkları ilişkilerde kalmalarını yordayan sebeplerle ilgili daha fazla araştırma yapılabilir.

Araştırmada, ilişkisinde duygusal istismar uygulayan bireylerin ilişki yatırımı ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme düzeyleri arasında düşük düzeyde pozitif anlamlı ilişki bulunmuştur. Daha geniş bir örneklem grubuyla bu bulgu test edilebilir. İstismar uygulayan bireylerin ilişkiye yatırım yapma ve alternatif seçenekleri değerlendirme eğilimlerini yordayan değişkenlere yönelik araştırmalar yapılabilir.

Alanda çalışan ruh sağlığı profesyonelleri, danışanlarının ilişkilerindeki duygusal istismarı ve istismara dair sinyalleri fark etmeleri konusunda destekleyebilir. İstismarın olduğu ilişkiden çıkma kararını vermek bireyler için genelde zor olmaktadır.

Alanda çalışan profesyonellerin, gitme ve kalma kararını etkileyen faktörlerle ilgili bilgi sahibi olması önemlidir. Böylece, danışanların bu faktörleri fark etmesi ve karar süreçleri ile ilgili daha yetkin destek sağlayabilirler.

KAYNAKÇA

Acehan, S., Bilen, A., Ay, M.O., Gülen, M., Avcı, A. ve İçme, F. (2013). Çocuk istismarı ve ihmalinin değerlendirilmesi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 22(4), 591-614.

Adak, N. (2013). Madalyonun öteki yüzü: Erkeğe yönelik şiddet. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, *16*(2), 1-27.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2014). Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması. Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 7-8

Akbalık Doğan, Ö. (2010*). Evli bireylerde olumlu yanılsama: İlişki bağlanımı ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiler*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara

Aksoy, E., Çetin, G., İnanıcı, M. A., Polat, O., Sözen, M. Ş., ve Yavuz, F. (2004). Aile içi şiddet.

Altıparmak, İ. (2018). Sosyal öğrenmenin aile içi şiddete etkisi. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(34), 233- 262.

Anuk, D. ve Bahadır, G. (2017). The association of experience of violence and somatization, depression, and alexithymia: A sample of women with medically unexplained symptoms in Turkey. Archives of Women's Mental Health, 21(1), 93-103.

Aydın, B. (2005). Çocuk ve ergen psikolojisi. *Atlas Yayın Dağıtım, Ankara*.

Ayrancı Ü., Günay Y. ve Ünlüoğlu H. (2002). Hamilelikte aile içi eş şiddeti. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3, 75-87.

Bağlı, M. ve Sever, A. (2005). Tabulaştırılan/tabulaşan kurumun (ailenin) kurbanlıklar edinme pratiği: Levirat ve sororat. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 8(8).

Buğa, D. (2009). *Yakın ilişkilerde istikrar: Bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rolleri açısından bir karşılaştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara

Bulut, M., Aslan, R. ve Arslantaş, H. (2020). Kabul edilmemesi gereken toplumsal bir gerçek: Yakın partner şiddeti. *Sakarya Tıp Dergisi*, 10 (2), 334-347.

Büyükşahin, A. (2001). *Yakın ilişki kuran ve kurmayan üniversite öğrencilerinin çeşitli sosyal psikolojik etkenler yönünden karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Büyükşahin, A. (2006). Yakın ilişkilerde bağlanım: Yatırım Modelinin bağlanma stilleri ve bazı ilişkisel değişkenler yönünden incelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara

Büyükşahin, A. ve Hovardaoğlu, S. (2007). Yatırım Modelinin bazı ilişkisel değişkenler yönünden incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 22(59), 69.

Büyükşahin, A., Hasta, D. ve Hovardaoğlu, S. (2005). İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ): Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 25-35

Choice, P. ve Lamke, L. K. (1999). Stay/leave decision-making processes in abusive dating relationships. *Personal Relationships*, 6(3), 351-367.

Çay, C. (2006). *Çalışan kadınların işyerinde kadın istismarı konusundaki görüşlerinin incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Dardis, C. M., Edwards, K. M., Kelley, E. L., ve Gidycz, C. A. (2013). Dating violence perpetration: The predictive roles of maternally versus paternally perpetrated childhood abuse and subsequent dating violence attitudes and behaviors. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, *22*(1), 6-25.

DeKeseredy, W. S. ve Dragiewicz, M. (2007). Understanding the complexities of feminist perspectives on woman abuse: A commentary on donald g. dutton's rethinking domestic violence. *Violence Against Women*, 13(8), 874-884.

Demiröz, F. (1996). *Evli kadınlara yönelik istismar ve kadınların sığınmaevleri hakkındaki düşünceleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Drijber, B. C., Reijnders, U. J. ve Ceelen, M. (2013). Male victims of domestic violence. *Journal of family violence*, *28*(2), 173-178.

Duman, N. (2018). Yetişkin psikolojik istismarını tanımak. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, *5*(1), 33-43.

Dutton, D. G. (2006). The abusive personality: Violence and control in ıntimate relationships. Guilford Press.

Dünya Sağlık Örgütü (2002). World report on violence and health, Geneva, https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf (Erişim tarihi: 20.09.2021)

Edwards, K. M., Murphy, M. J., Tansill, E. C., Myrick, C., Probst, D. R., Corsa, R. ve Gidycz, C. A. (2012). A qualitative analysis of college women's leaving processes in abusive relationships. *Journal of American College Health*, *60*(3), 204-210.

Ersanlı, K., Yılmaz, M. ve Özcan, K. (2013). Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği (adiö): Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 147-64.

Etcheverry, P. E., Le, B., WU, T. F. ve Wei, M. (2013). Attachment and the investment model: Predictors of relationship commitment, maintenance, and persistence. *Personal Relationships*, *20*(3), 546-567.

Fidan, F. ve Yeşil, Y. (2018). Nedenleri ve sonuçları itibariyle flört şiddeti. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, *4*(1), 16-24.

Fitzpatrick, J. ve Sollie, D. L. (1999). Unrealistic gendered and relationship-specific beliefs: Contributions to ınvestments and commitment in dating relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 16(6), 852–867.

Forke, C. M., Myers, R. K., Catallozzi, M. ve Schwarz, D. F. (2008). Relationship violence among female and male college undergraduate students. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 162(7), 634-641.

Giordano, P. C., Soto, D. A., Manning, W. D. ve Longmore, M. A. (2010). The characteristics of romantic relationships associated with teen dating violence. *Social Science Research*, *39*(6), 863-874.

Gorchoff, S. M., John, O. P. ve Helson, R. (2008). Contextualizing change in marital satisfaction during middle age: An 18-Year longitudinal study. *Psychological Science*, 19(11), 1194-1200.

Gortner, E. T., Gollan, J. K., ve Jacobson, N. S. (1997). Psychological aspects of perpetrators of domestic violence and their relationships with the victims. *Psychiatric Clinics of North America*, *20*(2), 337-352.

Gökkaya, V. (2009). Türkiye'de şiddetin kadın sağlığına etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 10(2), 167-179.

Güler, N., Tel, H. ve Tuncay, F. Ö. (2005). Kadının aile içinde yaşanan şiddete bakışı. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 27(2), 51-56.

Hampel, A. D. ve Vangelisti, A. L. (2008). Commitment expectations in romantic relationships: Application of a prototype interaction-pattern model. *Personal Relationships*, 15(1), 81–102.

Hawkings, J. L. (1968). Associations between companionship, hostility, and marital satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 11 (1), 647-650.

Heise, L. ve Garcia-Moreno, C. (2002). Violence by ıntimate partners. *World Report on Violence and Health*, 1, 87-113.

Holtzworth-Munroe, A. (2005). Male versus female ıntimate partner violence: Putting controversial findings ınto context. *Journal of Marriage and the Family*, 1120-1125.

Hovardaoğlu, S. (1996). Sonuç, karşılaştırma düzeyi ve seçenekler için karşılaştırma düzeyi arasındaki bağlantıların evlilikle ilgili değerlendirmelere etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi,* 11 (36), 12-24.

Jewkes, Y. (2005). Parmaklıklar ardındaki erkekler: Hapsedilmeye uyum olarak erkekliği "yapmak". *Erkekler ve Erkeklikler*, *8* (1), 44-63.

Kepir-savoly, D. D., Ulaş, Ö. ve Demirtaş-Zorbaz, S. (2014). Üniversite öğrencilerinin çiftler arası şiddeti kabul düzeylerini etkileyen etmenler. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(42), 173-183.

Koçak, Y. Ç. ve Can, H. Ö. (2019). Flört şiddeti: tanımı, sınıflaması ve değerlendirmesi. *Turkiye Klinikleri Obstetric-Women's Health and Diseases Nursing-Special Topics*, 5(3), 43-53.

Kurdek, L. A. (2008). A general model of relationship commitment: Evidence from same-sex partners. *Personal Relationships*, 15(3), 391-405.

Le, B. ve Agnew, C. R. (2003). Commitment and its theorized determinants: A meta–analysis of The Investment Model. *Personal Relationships, 10*(1), 37-57.

Liu, R. T., Alloy, L. B., Abramson, L. Y., Iacoviello, B. M. ve Whitehouse, W. G. (2009). Emotional maltreatment and depression: Prospective prediction of depressive episodes. *Depression and Anxiety*, 26(2), 174-181.

Malatyalı, M. K. ve Sunal, A. B. (2020). Evli çiftlerde bağlanma boyutları ile evlilik doyumu arasındaki ilişkide evlilik gücünün aracı rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, *35*(85), 65-78.

Marshall L. (1996). Psychological abuse of women: Six distinct clusters. *Journal of Family Violence*, 11(4), 379–409.

Mıhçıokur, S. ve Akın, A. (2015). Flört şiddeti- "Şiddet'li Sevgi", *Sağlık ve Toplum*, 25 (2), 9-15.

Murphy, C. M. ve Hoover, S. A. (1999). Measuring emotional abuse in dating relationships as a multifactorial construct. *Violence and Victims, 14*(1), 39-53.

Myers, D. G. (1992). The secrets of happiness. *Psychology Today*, 38-45

Ohnishi, M., Nakao, R., Shibayama, S., Matsuyama, Y., Oishi, K. ve Miyahara, H. (2011). Knowledge, experience, and potential risks of dating violence among japanese university students: A cross-sectional study. *BMC public health*, 11(1), 1-8.

Öngün, E. ve Ünsal, G. (2018). Üniversite yaşamında yakın ilişkiler ve istismar. *GOP Taksim EAH JAREN*, *4*(1), 52-58.

Özcan, K. (2009). *Yetişkin bireylerin algılanan duygusal istismar düzeyleri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Özenli, Y., Yoldaşcan, E., Topal, K. ve Özçürümez, G. (2009). Türkiye'de bir eğitim fakültesinde somatizasyon bozukluğu yaygınlığı ve ilişkili risk etkenlerinin araştırılması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, *10*(2), 131-136.

Özgentürk, İ., Kargın, V. ve Baltacı, H. (2012). Aile içi şiddet ve şiddetin nesilden nesile iletilmesi. *Polis Bilimleri Dergisi*, 14(4), 55-77.

Rhatigan, D. L. ve Axsom, D. K. (2006). Using the ınvestment model to understand battered women's commitment to abusive relationships. *Journal of Family Violence*, 21(2), 153-162.

Rhatigan, D. L. ve Street, A. E. (2005). The Impact of ıntimate partner violence on decisions to leave dating relationships: A test of the Investment Model. *Journal of interpersonal violence*, *20*(12), 1580-1597.

Roche, A. J., Fortin, G., Labbé, J., Brown, J. ve Chadwick, D. (2005). The work of ambroise tardieu: The first definitive description of child abuse. *Child Abuse & Neglect*, *29*(4), 325-334.

Rusbult, C. E. ve Buunk, B. P. (1993). Commitment processes in close relationships: An interdependence analysis. *Journal of Social and Personal Relationships*, 10, 175-204

Rusbult, C. E. ve Farrell, D. (1983). A longitudinal test of the investment model: The impact on job satisfaction, job commitment, and turnover of variations in rewards, costs, alternatives, and investments. *Journal of Applied Psychology*, 68(3), 429–438.

Rusbult, C. E. ve Martz, J. M. (1995). Remaining in an abusive relationship: An investment model analysis of nonvoluntary dependence. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *21*(6), 558-571.

Rusbult, C. E. (1980). Commitment and satisfaction in romantic associations: A test of the investment model. *Journal of Experimental Social Psychology*, 16, 172-186.

Rusbult, C. E. (1983). A longitudinal test of the investment model: The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, *45*(1), 101.

Rusbult, C. E., Agnew, C. R. ve Arriaga, X. B. (2012). The investment model of commitment processes. In P. A. M. Van Lange, A. W. Kruglanski, & E. T. Higgins (Eds.), Handbook of theories of social psychology, 218–231

Rusbult, C. E., Johnson, D. J., ve Morrow, G. D. (1986). Impact of couple patterns of problem solving on distress and non-distress in dating relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 744–753.

Rusbult, C. E., Martz, J. M., ve Agnew, C. R. (1998). The Investment Model Scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal Relationships*, 5(4), 357–391

Sackett, L. A. ve Saunders, D. G. (1999). The impact of different forms of psychological abuse on battered women. *Violence and Victims*, *14*(1), 105-117.

Sakarya Kaya, A. (2013). *Üniversitede öğrenim gören gençlerde flörtte şiddet*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya

Sears, H. A., Byers, E. S., Whelan, J. J. ve Saint-Pierre, M. (2006). "If ıt hurts you, then ıt ıs not a joke": adolescents' ıdeas about girls' and boys' use and experience of

abusive behavior in dating relationships. *Journal of Interpersonal Violence*, 21(9), 1191–1207.

Seçim, G. (2019). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde maruz kaldığı istismar davranışları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(1), 527-543.

Shepard, M. F. ve Campbell, J. A. (1992). The abusive behavior inventory a measure of psychological and physical abuse. *J Interpers Violence*, 7, 291-305.

Shortt, J. W., Capaldi, D. M., Kim, H. K. ve Laurent, H. K. (2010). The effects of intimate partner violence on relationship satisfaction over time for young at-risk couples: The moderating role of observed negative and positive affect. *Partner Abuse*, 1(2), 131-151.

Stets, J. E. ve Straus, M. A. (1990). Gender differences in reporting marital violence and its medical and psychological consequences In Straus, M. A., Gelles, R. J. (Eds.), Physical violence in American families: risk factors and adaptations to violence in 8,145 families. New Brunswick, NJ: Transaction, 151–165

Su, P. Y., Hao, J. H., Huang, Z. H., Xiao, L. M. ve Tao, F. B. (2011). An investigation on the epidemic situation of intimate partner violence in 2,575 college students. *Zhonghua liu xing bing xue za zhi= Zhonghua liuxingbingxue zazhi*, 32(4), 346-351.

Sünetçi, B., Say, A., Gümüştepe, B., Enginkaya, B., Yıldızdoğan, Ç. ve Yalçın, M. (2016). Üniversite öğrencilerinin flört şiddeti algıları üzerine bir araştırma. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 16(1), 56-83.

Swindell, S., Liebniz, G. ve Brigham, T. (2005). University safety report: Intimate partner violence, stalking and sexual coercion among students at washington state university.

Şahin, C. (2015). *20-40 yaş arası bireylerde erken dönem uyumsuz şemalar ve ilişki istikrarı arasındaki ilişkilerin incelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Şener, E. B. (2011). Kadına yönelik aile içi şiddeti önlemede 4320 sayılı ailenin korunmasına dair kanun ve değerlendirilmesi. KSGM Yayınları, s.16-52, Ankara.

T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (1995). Aile içi şiddetin sebep ve sonuçları, 86, Ankara.

Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). Using multivariate statistics (6th ed.). Boston, MA: Pearson.

T.C. Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı (1997). *Aile içinde ve toplumsal alanda şiddet*, T.C. Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Ankara.

Terzi, S. ve Işık, Ş. (2017). Evli bireylerin ilişki bağlanımları: Yatırım modeli temelli nitel bir çalışma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, *15*(2), 184-199.

Toplu-Demirtaş, E. ve Hatipoğlu-Sümer, Z. (2011). Flört ilişkisinde şiddetin yaygınlığı ve türleri. Paper presented at the meeting of the XI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Selçuk, İzmir

Toplu-Demirtas, E., Hatipoğlu-Sümer, Z., ve White, J. W. (2013). The relation between dating violence victimization and commitment among Turkish college women: Does the investment model matter? *International Journal of Conflict and Violence (IJCV)*, *7*(2), 203-215.

Toplu-Demirtaş, E. T., Sümer, Z. H., ve Murphy, C. M. (2018). Turkish version of the Multidimensional Measure of Emotional Abuse: Preliminary psychometrics in college students. *Violence and victims*, *33*(2), 275-295.

Tosun, C. (2015). *Evlilik öncesindeki ve evli bireylerin ilişki nitelikleri, benlik kurguları ve özgeci davranış düzeyleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon

Türk, B., Hamzaoğlu, N. ve Yayak, A. (2020). Flört şiddeti üzerine bir inceleme. *Turkiye Klinikleri Adli Tıp ve Adli Bilimler Dergisi*, 17(1), 73-81.

Utkan, R. (2019). *Romantik ilişkide psikolojik şiddet, algılanan sosyal destek ve öz yeterlik ilişkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.

Uzun, K. N. (2017). *Bağlanma stilleri ile evlilikte ilişki istikrarı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.

Ünal, G. (2005). Aile içi şiddet. *Aile ve Toplum*, 2(9), 85-93.

Van Houdenhove, B. (2001). Chronic pain and the psychiatrist. *Acta Neuropsychiatrica*, *13*(1), 21-28.

Vatandaşlar, S. E. ve Sümer, Z. H. (2019). Kadınlara yönelik psikolojik şiddet ölçeğinin (Psychological Maltreatment of Women Inventory) Türk kültürüne uyarlanması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, *9*(53), 341-371.

Walker, A. J. ve Thompson, L. (1984). Feminism and family studies. *Journal of Family Issues*, 5(4), 545-570.

Weinstein, L., Powers, J. ve Laverghetta, A. (2010). College students' chronological age predicts marital happiness regardless of length of marriage. *College Student Journal*, 44(2), 413-417.

Williams, S. L. ve Frieze, I. H. (2005). Patterns of violent relationships, psychological distress, and marital satisfaction in a national sample of men and women. *Sex Roles*, 52(11-12), 771-784.

World Health Organization (2005). Multi-country study on women's health and domestic violence against women: Initial results on prevalence, health outcomes and women's responses, Geneva.

Yenerer-Çakmut, Ö. (2017). Cinsel şiddet mağduru çocuk kavramı ve Türk Ceza Kanunu'nun çocuğa yönelik cinsel şiddet düzenlemelerine genel bakış. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22 (1), 35-52

Yılmaz, H. A. (2019). Romantik ilişkilerde izlenim ayarlamacılığı ve özbilinç: Yatırım modeli üzerine bir inceleme. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20*(36), 391-423.

Yiğit, E. (2018). *Evli kadınlarda aile içi şiddet ile evlilik doyumu ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Zeren-Çelik, D. (2020). *Üniversite öğrencilerinin ilişki istikrarı ile flörtte şiddete yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

EKLER

Ek-1: Demografik Bilgi Formu

1.Yaşınız: .....

2. Cinsiyetiniz

( )Kadın ( )Erkek ( )Diğer

3. Medeni Durumunuz:

( )Evli ( )Bekar

4. İlişkinizi süresi:

( ) 0-6 ay ( )6 ay- 1 yıl ( )1-3 yıl ( )3 yıl ve üzeri

5.Eğitim Düzeyiniz

( ) İlkokul ( )Ortaokul ( )Lise ( )Üniversite ( )Yüksek Lisans ve üzeri

6. Çalışıyor musunuz?

( )Evet ( )Hayır

7. Gelir Durumunuz

( )0-2000 TL

( )2001-4000 TL

( )4001-6000 TL

( )6001 TL ve üzeri

EK 2: Çok Boyutlu Duygusal İstismar Ölçeği (ÇBDİÖ)

Aşağıda, partnerinizle ilişkinizdeki <u>son altı ayı</u> düşünerek yanıtlamanız istenen maddeler verilmiştir. **Şu anda bir partneriniz yoksa bu maddeleri bir önceki ilişkinizi düşünerek yanıtlayabilirsiniz.** Her bir madde için iki yanıt vermeniz gerekmektedir. "Siz" yazan satırda, belirtilen davranışı sizin ne sıklıkta yaptığınızı gösteren rakamı daire içine alarak işaretleyiniz. "Partneriniz" yazan satırda ise belirtilen davranışı, partnerinizin ne sıklıkta yaptığını gösteren rakamı daire içine alarak işaretleyiniz. Eğer siz ya da partneriniz bu davranışlardan birini son altı ay içinde göstermediyseniz ama daha önceden yaptıysanız 7'yi işaretleyiniz.

(1) Bir kere *(4) 6-10 kere* *(7) Son altı ayda olmadı ama daha önce oldu*
(2) İki kere *(5) 11-20 kere* *(0) Hiçbir zaman olmadı*
(3) 3-5 kere *(6) 20 kereden fazla*

	Bir kere	İki kere	3-5 kere	6-10 kere	11-20 kere	20+ kere	Son 6 ayda olmadı	Hiç olmadı
1.Partnerime şüpheci bir tavırla nerede veya kimlerle birlikte olduğunu sordum.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**0**
2.Partnerim bana şüpheci bir tavırla nerede veya kimlerle birlikte olduğumu sordu.								
3.Partnerimin kişisel eşyalarını gizlice karıştırdım.								
4.Partnerim kişisel eşyalarımı gizlice karıştırdı.								
33. Bir sorun hakkında herhangi bir tartışma yapmayı reddettim.								
35. Partnerim bir sorun hakkında tartışmaya çalışırken kasıtlı olarak konuyu değiştirdim.								

EK 3- İlişki İstikrarı Ölçeği

I. İD.

Şu anki yakın ilişkinizi göz önüne alarak, aşağıdaki ifadelerden her birine ne derece katıldığınızı belirtiniz.

1)

	amama Yanlış	Oldukça yanlış	Oldukça doğru	Tamamıyla Doğru
a) Birlikte olduğum kişi, kişisel düşünceleri, sırları paylaşma gibi yakınlık gereksinimlerimi karşılıyor.				
b) Birlikte olduğum kişi beraberce bir şeyler yapma, beraber olmaktan keyif alma gibi arkadaşlık gereksinimlerimi karşılıyor.				
c) Birlikte olduğum kişi el ele tutuşma, öpüşme gibi cinsel gereksinimlerimi karşılıyor.				
d)				
e) Birlikte olduğum kişi duygusal olarak bağlı hissetme, o iyi hissettiğinde kendimi iyi hissetmem gibi gereksinimlerimi karşılıyor.				

2) İlişkimiz benim için doyum verici.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

3) İlişkim başkalarının ilişkilerinden çok daha iyi.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

5) İlişkimiz beni çok mutlu ediyor.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

6) İlişkimiz yakınlık, arkadaşlık vb. gereksinimlerimi karşılama açısından oldukça başarılı.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

III. İlişki Yatırımı

Şu andaki ilişkinizi göz önüne alarak, aşağıdaki ifadelerin her birine ne derecede katıldığınızı belirtiniz.

1)

	amamen Yanlış	Oldukça yanlış	Oldukça doğru	Tamamıyla doğru
a)				
b) Birlikte olduğum kişiye, sırlarım gibi pek çok özel şey anlatmaktayım.				
c)				
d) Bireysel kimlik duygum yani kim olduğum birlikte olduğum kişi ve ilişkimizle bağlantılı.				
e) Birlikte olduğum kişi ve ben pek çok anıyı paylaşıyoruz.				

2) İlişkimize öyle çok yatırım yaptım ki, eğer bu ilişki sona erecek olursa çok şey kaybetmiş olurum.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

4) İlişkimize çok fazla bağlandığımı ve bu ilişkiye çok şey verdiğimi hissediyorum.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

5) Birlikte olduğum kişiyle ayrılmamız, aile ve arkadaşlarımla olan ilişkilerimi olumsuz etkiler.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

6) Başkalarının ilişkileriyle karşılaştırılırsa, ben ilişkime oldukça fazla yatırım yapmaktayım.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

ÖZGEÇMİŞ

Gülcan Güler Uyanık, lisans eğitimini Boğaziçi Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümünde 2016 yılında tamamlamıştır. Eğitimine 2018 yılında İstanbul Kent Üniversitesi Klinik Psikoloji alanında devam etmiştir. Lisans eğitimi sürecinde çeşitli danışmanlık merkezleri ve anaokullarında stajyer psikolojik danışman olarak görev almıştır. Yüksek lisans eğitimi boyunca Kısa Süreli Çözüm Odaklı Terapi, Kabul ve Kararlılık Terapisi, Bilişssel Davranışçı Terapi ekollerinde eğitimlere katılmıştır. Online ve Şişli'de bir merkezde psikolojik danışmanlık vermektedir.